

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΒ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1993

ΑΡΙΘ. 15

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, 'Ο Ευαγγελιστής Λουκάς και η Ελλάς. — 'Επισκ. 'Αρχελώου **Εὐθυμίου**, Λόγος καὶ ἦθος. — 'Επισκ. Ριζούτας **Μακαρίου**, 'Ο ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος Γ' ὡς θρησκευτικός ἡγέτης. — 'Ιωάννου **Φουντούλη**, 'Απαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Πρεσβ. Γερασίμου **Ζαμπέλη**, 'Η ἐνορία στὴ Λευκάδα τὴν περίοδο τῆς Λατινοκρατίας (1330 - 1797). — 'Αλεξ. Μ. **Σταυρόπουλου**, 'Ο κρατούμενος καὶ ἡ οἰκογένειά του (ποιμαντικὴ προσέγγιση). — π. 'Αντ. **Ἀλεβιζόπουλου**, Οἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας. — Πρωτοπρ. Χρ. Δ. **Πετράκου**, 'Αρχιμ. Χριστόδουλος Βελέντζας (†). — **Ἐπίκαιρα**. — **Φς**, Τὸ βιβλίο. — Νικ. Κ. **Δρατσέλλα**, 'Η ΙΒ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους τοῦ ἁγίου Κυρίλλου 'Ιεροσολύμων. — Ευαγγέλου Π. **Λέκκου**, Εἰδήσεις - Γεγονότα - Ἐκδόσεις.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
115 21 Ἀθῆναι, Ἰασιῶν 1 - Τηλέφωνο 72.10.734 • Προϊστάμενος
Τυπογραφείου: Σωκράτης Μαυρογόνατος, Ἡλείου 132 - Πέραμα.

'Ο Ευαγγελιστὴς Λουκάς καὶ ἡ Ελλάς

Ἡ Ελλάς μπορεῖ νὰ καυχᾶται ὄχι μόνον γιὰ τὸ ὅτι προσέφερε τὴ γλῶσσα τῆς στὴ μετάφρασι τῆς Π.Δ. ἀπ' τοὺς ἑβδομήκοντα καὶ στὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ ὅτι πάνω στὰ ἐδάφη καὶ στὶς περιοχὲς τῆς περπάτησαν κι ἔδρασαν κορυφαῖοι Ἀπόστολοι κι Ευαγγελιστές. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ ἅγιος Ευαγγελιστὴς Λουκάς, τοῦ ὁποῖου τὴ μνήμη ἐορτάζουμε τὴν 18ῃ Ὀκτωβρίου. Ἡ σύνδεσίς του μὲ τὴν Ελλάδα φαίνεται στὰ ἑξῆς σημεία:

1) Ὁ Λουκάς, πὺν πιθανώτατα γεννήθηκε στὴν Ἀντιόχεια, ἦταν ἰατρός, πὺν διακρινόταν γιὰ τὴν ἑλληνικὴ μόρφωσί του καὶ τὴν ἀρίστη χρῆσι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Κατὰ μίᾳ παράδοσι, ἀνῆκε στὸν εὐρύτερο κύκλο τῶν 70 Ἀποστόλων.

2) Ἡ πόλις τῶν Φιλίππων (σημερινὴ Καβάλα) γνώρισε τὴν ἱεραποστολικὴ διακονία τοῦ Λουκά, πὺν συνώδευε τὸν Ἀπ. Παῦλο στὴ δευτέρῃ ἱεραποστολικῇ περιοδείᾳ του ἀπὸ τὴν Τρωάδα (Πράξ. ιστ', 10-17). Ὅτι κι ὁ Λουκάς κήρυττε στοὺς Φιλίππους, τὸ συνάγουμε ἀπὸ τὸν στίχο 13: «Καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξίν». Κατὰ τὴ μαρτυρία τοῦ Ἐπιφανίου ὁ Λουκάς κήρυξε στὴ Μακεδονία (Migne Ἐ.Π. 115, 1136).

3) Κατὰ τὴν Τρίτῃ Ἀποστολικῇ Πορείᾳ τοῦ Ἀπ. Παύλου ὁ Λουκάς τὸν συνώδευσε ἀπὸ τοὺς Φιλίππους στὰ Ἱεροσόλυμα, ἀφοῦ τὸ εὐλογημένο πέρασμά τους ἔγινεν αἰσθητὸ σὲ πολλὲς ἑλληνικὲς πόλεις ἢ περιοχὲς, ἀνάμεσα στὶς ὁποῖες ἦταν ἡ Μυτιλήνη, ἡ Χίος, ἡ Σάμος, ἡ Ἐφεσος, ἡ Μίλητος, ἡ Κῶς, ἡ Ρόδος, ἡ Κύπρος κ.λπ. (Πράξ. κ' 20 - κα' 18). Κατὰ τὴν μετάβασί τους πρὸς τὴ Ρώμη πέρασαν ἀπὸ Κύπρο, Κρήτη, Μελίτη (= πιθανῶς Κεφαλληνία).

4) Συμφώνως πρὸς ἀξιόπιστες ἱστορικὲς μαρτυρίες, ὁ Ευαγγελιστὴς Λουκάς, μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἀπ. Παύλου, ἔδρασεν, ὅπως καὶ ὁ Ἀπ. Ἀνδρέας, στὴν Ἀχαΐα, ὅπου πιθανώτατα συνέγραψε τὸ θαυμάσιο Ευαγγέλιον καὶ τίς ἀριστουργηματικὲς «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων».

5) Φαίνεται, ὅτι ὁ Ευαγγελιστὴς Λουκάς πέθανε μᾶλλον φυσικὸν θάνατο στὴ Βοιωτία. Βεβαίως ὑπάρχει καὶ παράδοσις, ὅτι ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατο. Ὅπως ἡ Πάτρα εὐτύχησε νὰ ἔχη τὰ λείψανα τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα, ἔτσι κι ἡ Θήβα τῆς Βοιωτίας εἶχε τὰ λείψανα τοῦ Ευαγγελιστοῦ Λουκά. Τὰ λείψανα αὐτὰ τὸ 357 μεταφέρθηκαν ἀπὸ τὴ Βοιωτία στὴν Κωνσταντινούπολι, γιὰ νὰ τοποθετηθοῦν, ὅπως καὶ τὰ λείψανα τοῦ Ἀπ. Ἀνδρέου, στὸν Ἱ. Ναὸ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, πὺν ἀνεγέρθηκε τότε. Σὲ Ρωμαϊκὸ

3. ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΗΘΟΣ

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ὁ θρησκευτικὸς λόγος τῶν Φαρισαίων ἦταν σκέ-
τη ὑποκρισία. Οἱ «Γραμματεῖς», εἰδικότερα, ποὺ ἦταν
θεολόγοι καὶ διδάσκαλοι, μὲ μεγάλη εὐκολία δίδα-
σκαν τὸ λαό, ἐνῶ οἱ ἴδιοι, ὅχι μόνο δὲν ἐφήρμοζαν
ὅσα δίδασκαν, ἀλλὰ καὶ στὸ ἦθος ἦταν χειρότεροι
ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Σὲ μιὰ κριτικὴ ποὺ τοὺς ἔκανε ὁ
Κύριος, ρωτᾷ ἕναν ἀπὸ αὐτοὺς: «Πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελ-
φῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ
σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; Ὑποκρι-
τά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου
καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀ-
φθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου» (Ματθ. ζ' 4-5). Σὲ ἄλλο
σημεῖο, ἐπίσης, ὁ Χριστός, ἀναφέρει ἕνα παράδει-
γμα, ὅτι οἱ τύποι αὐτοί, ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἐπέβαλαν
στοὺς ἀνθρώπους ὑπερβολικὲς θρησκευτικὲς ὑπο-
χρεώσεις καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, οἱ ἴδιοι μόνο δὲν τοὺς
βοηθοῦσαν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐφήρμοζαν τίς αὐστηρὲς
αὐτὲς διατάξεις στὴν προσωπικὴ τους ζωὴ: «Δε-
σμεύουσι φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα καὶ ἐπιτι-
θέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, τῷ δὲ δακτύ-
λῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινήσαι αὐτά... Λέγουσι γὰρ
καὶ οὐ ποιοῦσι» (στίχ. 4. πρβλ. καὶ Ματθ. ζ' 21, ιβ'
33-35). Ὅλα αὐτὰ δείχνουν ὅτι οἱ ὑποκριτικοὶ αὐτοὶ
τύποι ἦταν κακοὶ διδάσκαλοι καὶ διαστρεβλωτὲς τῶν
Γραφῶν: «Τυφλοὶ ὁδηγοί», ὅπως τοὺς χαρακτήρισε ὁ
Κύριος (στίχ. 16-22. πρβλ. καὶ ιστ' 1-3).

Στὸ φαρισαϊκὸ τύπο τοῦ θρησκευτικοῦ ἀνθρώπου
ὑπάρχει διάσταση ἀνάμεσα στὸ λόγο καὶ τὸ ἦθος. Ὁ
θρησκευτικὸς λόγος εἶναι συνήθως πληθωρικός, δὲν
ἔχει ὅμως καμμιὰ ἀνταπόκριση στὴν προσωπικὴ ζωὴ:
«Λόγια, λόγια, λόγια», ὅπως σχολιάζει ὁ λαός. Θρη-
σκευτικὴ φλυαρία ἀκατάσχετη. Ρητορικὸς πληθωρι-
σμός, χωρὶς ἀντίκρουσμα στὴ ζωὴ. Ὁ Κύριος ἀναφε-
ρόμενος πάλι στὸ ζήτημα αὐτό, τονίζει σὲ ἄλλο ση-
μεῖο: «Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσε-
ται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ
θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (Ματθ. ζ'
21).

Ἡ διάσταση αὐτὴ ἀνάμεσα στὸ λόγο καὶ τὸ ἦθος
παρατηρεῖται, δυστυχῶς, καὶ στὴ χριστιανικὴ θρη-
σκευτικότητα. Ἰδοὺ μερικὰ παραδείγματα:

α) Ὑπάρχουν χριστιανοὶ τῶν λόγων καὶ ὄχι τῶν
ἔργων. Ἐπικρατεῖ δηλαδὴ σὲ μερικοὺς ἡ ἐντύπωση,
ὅτι ἡ συνεχὴς ἀναφορὰ σὲ θρησκευτικὰ θέματα ἀπο-
τελεῖ τὸ ἀποκορύφωμα τῆς εὐσέβειας καὶ τῆς θρη-
σκευτικότητος. Ἔτσι, ἔχοντας συνήθως μιὰ ἐπιφα-
νειακὴ γνώση τῶν Γραφῶν καὶ τῶν σχετικῶν μὲ τὴν
πίστη ζητημάτων, δὲ χάνουν εὐκαιρία νὰ «διδάξουν»
τοὺς ἄλλους. Εὐκαιρῶς ἀκαίρως, σὲ ὅποιοδήποτε χώ-
ρο, στὸ σπίτι, τὸ δρόμο, τὸ μεταφορικὸ μέσο καὶ σὲ
ὅποιοδήποτε χρόνο, πρωί, μεσημέρι, βράδυ, οἱ ἄν-
θρωποι αὐτοὶ δὲν παύουν νὰ μιλοῦν γιὰ θρησκευτικὰ.

Μαρτυρολόγιο γιὰ τὴν 9η Μαΐου ὑπάρχει ἡ σημείω-
σις: «Μετακομιδὴ στὴν Κωνσταντινούπολι τῶν Ἀγίων
Ἀνδρέου τοῦ Ἀποστόλου καὶ Λουκᾶ τοῦ Εὐαγγελισ-
τοῦ ἀπὸ τὴν Ἀχαΐα» (Constantinopoli translatio
sanctorum Andreae apostoli et Lucae evangelistae de
Achaia). Ἀργότερα, ἐνῶ ἡ Ἀγία Κάρα τοῦ Ἀπ. Ἀν-
δρέου ἐπανήλθε στὴν Πάτρα, δυτικὲς ἱστορικὲς πηγὲς
ἀναφέρουν, ὅτι τὰ λείψανα τοῦ ἀγίου Εὐαγγελιστοῦ
Λουκᾶ μεταφέρθηκαν στὴν Padua (Ἰταλία). Ἀσφα-
λῶς πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν πρὸς ἐπ' ἀντιφάση τὴν
Ἑλλάδα.

Τὸ παρὸν ἀρθρίδιο δίδει ἀφορμὴν στὸν γράφον-
τα νὰ τονίσῃ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἐκ-
κλησία Κρήτης, οἱ Ἱ. Μητροπόλεις τῆς Δωδεκανήσου,
ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, τὰ ἀρμόδια κατὰ περιοχὲς
πολιτειακὰ ὄργανα τῆς Τοπικῆς Αυτοδιοικήσεως καὶ

ὁ Ἐθνικὸς Ὁργανισμὸς Τουρισμοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ κι-
νηθοῦν δραστηρίως καὶ νὰ συντονίσουν τοὺς προ-
γραμματισμοὺς καὶ τὴν ὁργάνωσι τῶν σχετικῶν προο-
παθειῶν τοὺς γιὰ νὰ καταστή ὁ Ἑλληνικὸς χώρος
πανευρωπαϊκὸ καὶ παγκριστιανικὸ προσκίνημα πρὸς
τιμὴν καὶ προβολὴν τῶν πραγματικῶν σκαπανέων καὶ
θεμελιωτῶν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Τοῦτο ἐπι-
βάλλεται νὰ γίνη διότι ἡ Ἑλλὰς εἶναι εὐλογημένη χώ-
ρα, στὴν ὁποία ἀφ' ἐνὸς ἐγράφησαν ἱερὰ βιβλία τῆς
Καينῆς Διαθήκης ἡ ὑπῆρξαν τοπικὲς ἐκκλησιαστικὲς
κοινότητες, ποὺ ἦσαν ἀποδέκτες μερικῶν ἐκ τῶν ἱε-
ρῶν αὐτῶν βιβλίων, καὶ ἀφ' ἑτέρου σώζονται τὰ ἔχνη
τῶν βημάτων καὶ τῶν τάφων μερικῶν μεγάλων Ἀπο-
στόλων καὶ Εὐαγγελιστῶν καὶ φυλάσσονται μερικὰ
ἀπὸ τὰ σεπτὰ λείψανά τους.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

θέματα. Τίς λέξεις «Θεός» και «Χριστός» τίς πιπιλίζουν στο στόμα τους σαν καραμέλλες και σαν τσίχλες. Όταν μάλιστα αρχίσουν το «κήρυμά» τους, δεν τελειώνουν ποτέ. Γίνονται έτσι βαρετοί και ενοχλητικοί, ιδίως στα νέα παιδιά, τα οποία απεχθάνονται τα πολλά θρησκευτικά λόγια.

Το παράδοξο στην περίπτωση αυτή είναι ότι η συμπεριφορά των θρησκευτικών αυτών τύπων είναι διαφορετική. Τόσο στη δημόσια όσο και ιδίως στην οικογενειακή και ιδιωτική ζωή τους παρουσιάζονται σκληροί, βίαιοι και βάνασοι. Εκείνοι που υποφέρουν περισσότερο από τους τύπους αυτούς είναι τα μέλη της οικογενείας τους και ιδιαίτερα τα παιδιά. Η οικογένεια, στην οποία ένα μέλος της παρουσιάζει τη σχιζοφρενική αυτή θρησκευτικότητα ζει καθημερινά αλλεπάλληλα δράματα.

β) Υπάρχουν ακόμη και λειτουργοί της Εκκλησίας, κληρικοί και διδάσκαλοι του Ευαγγελίου, οι οποίοι, έχοντας χαμηλής ποιότητας ήθικό βίο, ισχυρίζονται ότι η «ιδιωτική» τους ζωή δεν αφορά τους άλλους... Διαχωρίζουν δηλαδή το ήθος από το λόγο, την πίστη από την ήθική. Αυτό όμως είναι λάθος. Διότι ο χριστιανός και ιδίως ο λειτουργός της Εκκλησίας δεν μπορεί να έχει «ιδιωτική» ζωή, ή οποία να μη είναι σύμφωνη με το χριστιανικό ήθος. Αν κάτι τέτοιο συμβαίνει, τότε έχουμε να κάνουμε με καθαρά φαρισαϊκή θρησκευτικότητα. Στην περίπτωση όμως αυτή, ερχόμαστε σε άνοιχτη αντίθεση με τον Κύριο, ο οποίος αυτή ακριβώς τη φαρισαϊκή διπλοπροσωπία κατακεραυνώσε όπως είδαμε.

Οί λειτουργοί της Εκκλησίας που προβάλλουν τον ισχυρισμό της «ιδιωτικής ζωής» στηρίζονται ίσως στο γεγονός, ότι τα ιερά Μυστήρια είναι έγκυρα οποιαδήποτε κι αν είναι η ήθική ποιότητα των κληρικών που τα τελούν (ex opere operato). Η σωστή αυτή θεολογική άποψη της Εκκλησίας μας με κανένα τρόπο δεν αποτελεί «συγχωροχάρτι» ή «αδεια» που επιτρέπει στους κληρικούς να κάνουν ό,τι θέλουν... Οί λειτουργοί που επαναπαύονται στην ex opere operato έγκυρότητα των Μυστηρίων και δεν καλλιεργούν το προσωπικό τους ήθος κινδυνεύουν να μείνουν «έξω του νυμφώνος», κατά τον λόγον του Κυρίου: «Πολλοί έρρουσί μοι έν έκεινή τη ημέρα» Κύριε, Κύριε, ου τώ σφ' όνόματι προεφητεύσαμεν και τώ σφ' όνόματι δαιμόνια έξεβάλομεν και τώ σφ' όνόματι δυνάμεις πολλές έποιήσαμεν; Και τότε όμολογήσω αυτοίς ότι ουδέποτε έγνων ύμās· αποχωρείτε απ' έμού οί εργαζόμενοι την άνομίαν» (Ματθ. ζ' 22-23).

Έπειδή λοιπόν το φαινόμενο αυτό της διάστασης ανάμεσα στο λόγο και το ήθος παρουσιάζεται και

στοιους χριστιανικούς κύκλους, χρειάζεται κι εδώ ειδική άγωγή και προσπάθεια εκ μέρους της Εκκλησίας, για την άρση της απαράδεκτης αυτής ασυνέπειας. Μια τέτοια προσπάθεια πρέπει να έχει υπόψη της και τα ακόλουθα:

Πρώτον, ο χριστιανός διακρίνεται από τους όπαδους όλων των θρησκειών κατά τουτό: ότι λατρεύει τον Θεό, με όλες τις ψυχοσωματικές του λειτουργίες και όχι μόνο με το λόγο ή το συναίσθημα. Ο Κύριος δήλωσε κατηγορηματικά ότι ο χριστιανός πρέπει να σχετίζεται με τον Θεό, με όλες τις ψυχοσωματικές του δυνάμεις: «άγαπήσεις Κύριον τον Θεόν σου έξ όλης της καρδιάς σου (=συναίσθημα) και έξ όλης της ψυχής σου (=βούληση) και έξ όλης της διανοίας σου (=λόγος) και έξ όλης της ισχύος σου (=σώμα) (Μάρκ. ιβ' 30).

Ο άπόστολος Παύλος υπογραμμίζει ότι είναι άπαράδεκτη ή διάκριση ανάμεσα στο λόγο και το ήθος: «Ο λέγων μη μοιχεύειν μοιχεύεις;» (Ρωμ. β' 22). Και ο άπόστολος Ιάκωβος τονίζει ότι, για το χριστιανό, και ή πίστη ακόμη μόνη της δεν άρκεί. Και έξηγεί γιατί: «Και τα δαιμόνια πιστεύουσι και φρίσσουσι». Και συνεχίζει: «τί το όφελος, άδελφοί μου, εάν πίστιν λέγει τις έχειν, έργα δέ μη έχη; μη δύναται ή πίστις σώσαι αυτόν; ...ή πίστις, εάν μη έργα έχη, νεκρά έστι καθ' έαυτήν» (β' 14-19). Φτάνει μάλιστα να χαρακτηρίσει ως «ματαία» τη θρησκευτικότητα του ανθρώπου που περιορίζεται μόνο στα λόγια (α' 26).

Δεύτερον, ή χριστιανική θρησκευτικότητα δεν περιορίζεται επίσης μόνο στην άκρόαση του θεϊκού λόγου. Υπάρχουν πολλοί χριστιανοί που άρκοϋνται μόνο στο να άκούνε κηρύγματα και θρησκευτικές όμιλίες, γενικά. Ο Κύριος όμως ζητούσε έπιμόνως από τους μαθητές και άκροατές του, όχι μόνο να άκούνε, αλλά και να εφαρμόζουν τις διδαχές του. Όσους μάλιστα εφαρμόζουν τους λόγους του, παρομοίασε με «γη άγαθή» που «ποιεί καρπόν εκατονταπλασίονα» (Λουκ. η' 8) και ως φρόνιμο άνθρωπο που θεμελίωσε τη ζωή του σε αδιάσειστο θεμέλιο (Ματθ. ζ' 24-27). Ο άπόστολος Παύλος, αναφερόμενος στο ίδιο θέμα, τονίζει: «ου γάρ οί άκροαταί του νόμου δίκαιοι παρά τώ Θεώ, άλλ' οί ποιηταί του νόμου δικαιωθήσονται» (Ρωμ. β' 13). Και ο άπόστολος Ιάκωβος: «Γίνεσθε ποιηταί λόγου και μη μόνον άκροαταί, παραλογιζόμενοι έαυτούς... ό ποιητής έργων, ούτος μακάριος έν τη ποιήσει αυτού έσται» (α' 22-25).

Τρίτον, στην περίπτωση διλήμματος ό λόγος ή το ήθος, το ήθος έρχεται πρώτο. Ο χριστιανικός τρόπος ζωής, εκτός των άλλων, περιλαμβάνει και τη σιωπή.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος Γ'

ὡς θρησκευτικὸς ἡγέτης

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ριγούτας κ. Μακαρίου Τηλλυρίδη

Εἶναι ἴσως ἀκόμα πρόωρο γιὰ νὰ μπορέσει κανεὶς νὰ ἐκτιμήσει μὲ ἀντικειμενικότητα τὰ πολλὰ ἐπιτεύγματα καὶ τὴν βαθειὰ ἐκκλησιαστικὴ διακονία καὶ ἱεροποστολικὴ δραστηριότητα τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου. Καὶ ὁ λόγος εἶναι ὅτι ὁ Μακάριος ἦταν ἄνθρωπος πολὺπλευρος καὶ πολυδιάστατος ποὺ τὰ ἔργα του τὰ ἐπιτελοῦσε πάντα μὲ ταπείνωση ὅπου συνεδιάζε ἀρμονικὰ τὴν θεωρία μὲ τὴν πράξη. Στόχος του πάντα ὕστερα ἀπὸ ἓνα ἔργο ὑψηλὸ ἦταν ἡ κοινὴ ὠφέλεια. Ἐνεργοῦσε πάντα σὰν φιλόστοργος πατέρας καὶ στὶς ἀκαταπόνητες προσπάθειές του πρώτη θέση κατεῖχε ἡ βαθειὰ συναίσθηση τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς εὐθύνης. Καὶ δὲν θὰ ἦταν ὑπερβολὴ νὰ λεχθεῖ ὅτι ὅλη ἡ ἀρχιερατικὴ του πορεία ὑπῆρξε μιὰ ἀνεξάντλητη καὶ συνεχὴς προσφορὰ ἀγάπης, θυσίας καὶ μόχθων. Χωρὶς νὰ λογαριάσει ποτὲ κόπους, δαπάνες καὶ ἀκόμη αὐτὴ του τὴν ὑγεία ἐδειξε μὲ τὰ ἔργα του τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐνίσχυσε μὲ σοφία καὶ σύνεση τὸ ἔργο της. Ἡ καρδιὰ τοῦ Μακαρίου ἦταν ἓνα δοχεῖο μέσα στὸ ὁποῖο ὁ Θεὸς τοποθέτησε τὸ πολύτιμο καὶ ἀκριβὸ μῦρο τῆς ἀγάπης του γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους γιὰ νὰ ἀναδειχθεῖ στὸ τέλος τὸ σέμνωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἄς μποῦμε ὁμῶς στὴν οὐσία τοῦ θεματός μας καὶ ἄς ἐξετάσουμε κατὰ βάθος τὸν Μακάριο ὡς ἐκκλησιαστικὸ ἡγέτη.

Ὅταν πρόκειται νὰ σκιαγραφῇ τὸ ἔργο του κανένας πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ παρουσιάσει τοὺς

παράγοντες ποὺ τὸν γέννησαν, τὸν τόπο τῆς καταγωγῆς του, τοὺς γονεῖς του καὶ αὐτοὺς ποὺ τὸν βοήθησαν νὰ ἀναδειχθεῖ ἄξιος διάκονος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους. Γέννημα τῆς Παναγίας ἀπὸ φτωχοὺς ἀλλὰ εὐσεβεῖς καὶ ἐργατικούς γονεῖς ὁ μικρὸς Μιχαῆλης μεγάλωσε σ' ἓνα περιβάλλον ποὺ λὲς καὶ τὸν προόριζε νὰ γίνῃ ἓνας ἡγέτης μὲ πλούσια σὲ αἰσθήματα καρδιὰ καὶ μὲ χριστιανικὴ ἀξιοπρέπεια. Μέσα λοιπὸν ἀπὸ τὸ σπῖτι του καὶ στὴ συνέχεια στὸ Μοναστήρι τοῦ Κύκκου συμπληρώθηκαν οἱ ἀρετές, τὰ προσόντα καὶ τὰ χαρίσματά του. Δυσκολίες καὶ στερεώσεις ἦταν πάντοτε στὰ χρόνια αὐτὰ τῆς πρώτης του πορείας δείκτες καὶ τὸν καλλιέργησαν ἔτσι ὥστε ἀργότερα νὰ μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίζει τὰ σοβαρὰ προβλήματα τῆς Ἐκκλησίας μὲ ἀποφαστικότητα, σύνεση, σοφία καὶ πρὸ παντὸς ὑπομονή. Στὸ κατανυκτικὸ περιβάλλον τοῦ Μοναστηρίου δημιούργησε ἓνα χαρακτήρα εὐαίσθητο μὲν ἀλλὰ δυναμικὸ μὲ μιὰ πλατεῖα γαλήνην στὸ πρόσωπό του καὶ μιὰ ἀγάπην ἀπέραντη «ποὺ πάντα πιστεύει, πάντα ὑπομένει καὶ οὐδέποτε ἐκπίπτει». Ἐτοί λοιπὸν προικίστηκε μὲ ὅλη τὴν ἀπαραίτητη μόρφωση καὶ δοκιμάστηκε γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν μετέπειτα πολλῶν προβλημάτων καὶ δυσκολιών.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πρῶτα του χαρακτηριστικὰ ἦταν ἡ ἐξύψωση τοῦ κλήρου. Ἀγαποῦσε τοὺς κληρικούς του καὶ ἤθελε μὲ κάθε τρόπο νὰ τοὺς ἐξυψώσει πνευματικὰ καὶ ὑλικά γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ἐπιτελοῦν ἄνετα τὸ

Ἐπ' αὐτῇ καὶ ἡ νηστεία τῶν λόγων... Ἀκόμη καὶ στὴν προσευχῇ, στὴ συνομιλία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό, ὁ Κύριος συνιστᾷ νὰ χρησιμοποιοῦμε λίγα λόγια: «Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε, ὥστε οἱ ἐθνικοὶ ποιοῦσι» δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται» (Ματθ. στ' 7). Οἱ ἅγιοι ἀσκητὲς τῆς ἐρήμου ἦταν ἀγράμματοι ἄνθρωποι καὶ στὸν περισσότερο χρόνον τῆς ζωῆς τους σιωποῦσαν. Σὲ ἐξαιρετικὲς μόνο περιπτώσεις διέκοπταν τὴ σιωπὴ τους: «Ἐλεγε ὁ Ἀββᾶς Ἀνδρέας. Στὸ μοναχὸν ταιριάζουν αὐτὰ τὰ τρία» ἡ ξενιτεία, ἡ πρωχρεία καὶ ἡ σιωπὴ μὲ ὑπομονή» (Αποφθέγματα Γερόντων, 156).

Τέταρτον, τὸ ἥθος γιὰ τοὺς χριστιανοὺς εἶναι ἡ ἐνσάρκωση τοῦ θεικοῦ λόγου. Ὁλόκληρη ἡ θεολογία τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ἐπικεντρώνεται στὸ γεγονός ὅτι «ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν» (α' 14). Ὁ ἴδιος ὁ Θεός, στὸ ἔργο τῆς θείας

οἰκονομίας, δὲν περιορίσθηκε μόνον στὸ λόγο τῶν προφητῶν καὶ γενικὰ στὴν προφορικὴ ἀποκάλυψη τῆς Π. Διαθήκης. Προχώρησε στὴ σάρκωση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, «δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν» (Σύμβολο τῆς Πίστεως). Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἀναφερόμενος στὸ σημεῖο αὐτὸ τονίζει: «Ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ» (Ἐβρ. α' 1).

Ἡ κλήση ἐπομένως τοῦ χριστιανοῦ εἶναι νὰ ἐνσαρκώνει στὸ πρόσωπό του τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ τὸν Χριστό. Ὁ χριστιανὸς καλεῖται νὰ γίνῃ εἰκόνα τοῦ ἐνσαρκωμένου Λόγου. Αὐτὸ ποὺ ἔλεγε ὁ ἀπόστολος Παῦλος, «εἶναι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Χριστιανὸς ποὺ δὲν ἐνσαρκώνει τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ εἶναι χριστιανὸς ἄσαρκος, δηλαδὴ ἀνύπαρκτος. Χριστιανὸς χωρὶς ἠθικὸ βίον, χωρὶς «πολιτεία» δὲν ἔχει καμμιὰ σχέση μὲ «τὸ πολίτευμα» τοῦ Θεοῦ (Φιλ. γ' 20).

ὕψιλό τους ὑπόγρημα. «Ἡ πνευματικὴ ἀνύψωσις καὶ οἰκονομικὴ βελτίωσις τοῦ κλήρου διὰ τὴν εὐδόκιμον αὐτοῦ διακονίαν ἐν τῷ πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας θὰ εἶναι ἐκ τῶν σπουδαίων μελετημάτων μου» ἔλεγε στὸν ἐνθρονιστήριό του λόγῳ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1950. Καὶ δὲν ἔμεινε στὰ λόγια ὁ Μακάριος. Ἔτσι, στὸ φυτώριον ἀπ' ὅπου ἔβγαιναν οἱ ἱερεῖς τῆς Κύπρου μορφωμένοι καὶ ἔτοιμοι γιὰ τὸν ἱεραποστολικὸν ἀγῶνα, δηλ. τὴν Ἱερατικὴν Σχολήν, ἔδωκε ὅλην τὴν προσοχήν καὶ μὲ προσωπικὸν ἐνδιαφέρον ἐνεθάρρυνε πάντα τὸν διευθυντήν, τοὺς καθηγητὰς καὶ τοὺς ἱεροσπουδαστάς. Ἔτσι τὸ 1963 ἱδρύσας τὸ ταμεῖον βελτίωσης τῆς μισθοδοσίας τοῦ κλήρου ὄχι μόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς του περιφέρειας ἀλλὰ καὶ ὁλοκληροῦ τῆς Κύπρου. Τὸ 1970 μάλιστα ἀφοῦ παραχωρήθηκε ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Κύπρου ἀγροτικὴ γῆ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν κατόρθωσε ὥστε οἱ κληρικοὶ τῆς ὑπαίθρου νὰ ἐπιχορηγοῦνται ἀπὸ τὸ κράτος. Δὲν περιορίσθηκε ὅμως μόνον σ' αὐτά. Ἦθελε νὰ βρῆται σὲ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τοὺς κληρικοὺς του· ἔτσι διοργάνωνε ἱερατικὰ συνέδρια ὅπου εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναπτύσσει τὶς σκέψεις του καὶ νὰ δίνει λύσεις στὰ προβλήματά του. Στὴν ἐτήσια τελικὴ γιορτὴ τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς ποὺ τὴν τιμοῦσε πάντα μὲ τὴν παρουσίαν του ἔδιδε στοὺς νέους κληρικοὺς θάρρος καὶ ἐλπίδα μὲ τοὺς λόγους ποὺ τοὺς ἀπήθυνε. Χαρακτηριστικὰ στὶς 23 Ἰουνίου 1974 ἔλεγε: «Ἡ Κυπριακὴ Ἐκκλησία, ὡς πολλάκις κατὰ τὸ παρελθόν, ἐστήριξε πολλὰς ἐλπίδας ἐπὶ τῆς Ἱερατικῆς αὐτῆς Σχολῆς εἰς τὴν προοπτικὴν ἀποκτήσεως μορφωμένου κλήρου. Καὶ μεγάλην πράγματι ὑπῆρξε μέχρι τοῦδε ἡ συμβολὴ τῆς Σχολῆς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν, μεγαλυτέρα δὲ κατέστη διὰ τῆς ἀπὸ τινων ἐτῶν λειτουργίας καὶ δευτέρου κύκλου σπουδῶν... Μεγάλῃ καὶ πολυσχιδῇ εἶναι ἡ ἀποστολὴ τοῦ κληρικοῦ καὶ διὰ τὴν ἐπαρκὴ ἀνταπόκρισιν ἀπαιτοῦνται, ἐκτὸς τῆς μορφώσεως, βαθεῖα εὐσέβεια, ζήλος, ἥθος, ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ γενικῶς πλείστη ἀρετή...» Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ Μακάριος προγραμματίσας τὴν ἱδρύσιν Θεολογικῆς Σχολῆς στὴν Κύπρον, πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου· δὲν πρόφθασε ὅμως. Τὸ κτίριον ἄρχισε νὰ κτίζεται σὲ οἰκόπεδον ποὺ παραχώρησε ἡ Ἱερὰ Μονὴ Κύκκου· λόγῳ ὅμως τοῦ προδοτικοῦ πραξικοπήματος καὶ τὴν συνέχειαν τοῦ θανάτου του δὲν ἐκπληρώθηκε.

Ἰδιαίτερη ἀγάπη ἔδειξε ὁ Μακάριος καὶ πρὸς τὸν θεολογικὸν κόσμον τῆς Κύπρου. Ἦθελε τοὺς θεολόγους τῆς Κύπρου νὰ συνεργάζονται ἅμεσα μὲ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ βρίσκονται σὲ στενὴ ἐπαφὴ μὲ τοὺς τοπικοὺς Ἐπισκόπους. Δὲν ἄργησε νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ ἔργο τους τόσο πολὺ ποὺ πρωτοστάτησε στὴν

ἱδρύσιν τῆς Παγκύπριας Ἐνώσεως Ἑλλήνων Θεολόγων τὸ 1964. Ἀπὸ τὴν στιγμήν ἐκείνηn ἐγένετο ὁ προστάτης καὶ ὁ καθοδηγητὴς τοῦ κάθε Κύπριου θεολόγου. Ἔτσι στὸ πρῶτον θεολογικὸν συνέδριον τὸ 1965 μὲ πατρικὴ ἀγάπην εὐλόγησε τὶς ἐργασίας του καὶ τόνισε ὅτι «...Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ ὁ θεολόγος, ὡς κληρικὸς ἢ λαϊκός, ὡς ἱεροκλήρυξ, ὡς ἱεραπόστολος, ὡς καθηγητὴς εἶναι τὸ ὄργανον τῆς μεταδόσεως τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας, ὁ φορεὺς τοῦ Χριστιανικοῦ κηρύγματος, ὁ διδάσκαλος καὶ παιδαγωγός, τοῦ ὁποίου ἡ ἀποστολὴ εἶναι πράγματι ἱερὰ καὶ ὑψηλή, τὸ δὲ ἔργον πολυσχιδὲς καὶ δύσκολον. Ὁ θεολόγος δὲν εἶναι ἐπιστήμων ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι εἶναι κάτοχος πολλῶν γνώσεων, τὰς ὁποίας θὰ χρησιμοποίησιν διὰ νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὸ ἔργον του. Ὁ θεολόγος εἶναι κυρίως ἀπόστολος, εἰς δὲ τὰ ὑπόδουλα Ἑλληνικὰ τμήματα καὶ ἀπόστολος τοῦ ἔθνους... Εἶναι ἀλιεῖς ἀνθρώπων, ἀλιεῖς ψυχῶν εἰς τὴν πολυκύμαντον θάλασσαν τῆς ζωῆς». Αὐτὰ πίστευε ὁ Μακάριος γιὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν θεολόγων, γι' αὐτὸ καὶ τοὺς συμπαραστάθηκε καὶ τοὺς ἐνίσχυσε στὸ δύσκολον ἔργον τους.

Σὰν Ἀρχιεπίσκοπος ὁ Μακάριος θέλησε νὰ καλλιεργήσῃ καὶ νὰ ἀναπτύξῃ φιλικὰς καὶ ἀδελφικὰς σχέσεις μὲ τὶς ἄλλας Ὁρθόδοξας Ἐκκλησίας. Ἔτσι μὲ τὴν ἀπαιτούμενη τάξιν δημιουργοῦσε αὐτὲς τὶς σχέσεις σεβόμενος πάντα τὸ Κέντρο τῆς Ὁρθοδοξίας, τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον μὲ τὸ ὁποῖον μέσα στὰ πλαίσια τῶν διορθόδοξων καὶ διαχριστιανικῶν σχέσεων διατηροῦσε τὴν πρέπουσαν τιμὴν καὶ τὸ κύρος του.

Πολύτιμη ἦταν ἐπίσης ἡ προσφορὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου στὴν προαγωγὴν καὶ τὴν πρόοδο τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς θέτοντας κάτω ἀπὸ τὴν προσωπικὴν του προστασίαν τὴν Σχολὴν Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς. Ἀγαποῦσε ὁ ἴδιος ἐξ ἄλλου τὸ ὥραϊον καὶ τὸ ὑψηλὸ αὐτὸ θαῦμα τῆς τέχνης. Ἐλεγε λοιπὸν ὁ Μακάριος γιὰ τὴν ἀξίαν τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς: «...Ἐὰν αἱ καλούμεναι καλαὶ τέχναι ἐκλεπτόνουνσι τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐξευγενίζουσιν τὴν ψυχὴν του, εἰς μείζονα βαθμὸν ἐπιτυγχάνει τοῦτο ἡ μουσικὴ τέχνη. Δονοῦνται δι' αὐτῆς αἱ πλέον εὐαίσθητοι χορδαὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Διὰ δὲ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ὁ ἄνθρωπος μεταρσιοῦται πρὸς τὸ θεῖον, ἐπικοινωνεῖ μετὰ τοῦ Θεοῦ... Πολύτιμον πατρογονικὸν θησαυρὸν καὶ ἀνεκτίμητον κληρονομίαν ἀποτελεῖ ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ...». Αὐτὲς ἦσαν οἱ σκέψεις τοῦ Μακαρίου γιὰ τὴν Βυζαντινὴν Μουσικὴν τὴν ὁποίαν προώθησε στὴν Κύπρον καὶ μὲ τὴν προσωπικὴν του φροντίδα ἀναπτύχθηκε καὶ συνεχίζει αὐτὴ ἡ παράδοση μέχρι καὶ τῶν ἡμερῶν μας. (Συνεχίζεται)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

Θὰ ἦταν πάντως ἐνδιαφέρον καὶ θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ χρήσιμο νὰ ἀνατρέξει κανεὶς στὴν παράδοση γιὰ νὰ ἰδεῖ κατὰ πόσον ἡ ἐπιλογὴ τῶν τεσσάρων στίχων ποὺ ἐπεκράτησε εἶναι ἡ μόνη μαρτυρουμένη ἢ ἂν τυχὸν ὑπῆρχαν καὶ ἄλλες καλὲς ἐπιλογές ποῦ, μετὰ τὴν ἐπικράτηση τῶν ἐντύπων, παραμερίσθηκαν. Εἶναι γνωστὸ, καὶ ἀναφερθήκαμε καὶ ἄλλοτε σ' αὐτό, ὅτι οἱ ἐκδόσεις τῶν πρώτων λειτουργικῶν βιβλίων στηρίχθηκαν σὲ ὀρισμένα προσιτὰ στοὺς πρώτους ἐκδότες χειρόγραφα, ποὺ δὲν ἀποτύπωναν πάντοτε τὴν κοινῶς κρατοῦσα παράδοση, οὔτε καὶ τὴν προκριότερα, σὲ περίπτωσι ἀσυμφωνίας, πράξι. Δημιούργησαν ὅμως νέα παράδοση, ποὺ στὸ ἐξῆς ἐπαναλαμβάνονταν σὲ νέες ἐκδόσεις. Ἡ ἐπὶ πεντακόσια σχεδὸν χρόνια ἀπὸ τότε ἐπικράτησέ της ἔγινε αἰτία νὰ σχηματισθεῖ ἡ ἐσφαλμένη ἐντύπωση ὅτι ἡ τάξι αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ ὀρθότερη. Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει σήμερα εἶναι δύσκολη ἡ ἀναθεώρησί της, ἴσως μάλιστα καὶ μὴ ἐπιθυμητή, γιὰ λόγους διατηρήσεως τῆς τάξεως στὴ θεία λατρεία, ποὺ εἶναι ἀναμφιβόλως προτιμότερη ἀπὸ τὴν ἀταξία ποὺ θὰ προκληθεῖ ἂν ἡ διόρθωσι δὲν γίνετο ἀπὸ τὴν ἐπίσημη κεντρικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ μετὰ ἀπὸ σοβαρὴ μελέτη καὶ νηφάλια κριτικὴ.

Στὴν προκειμένη περίπτωσι ἡ ἀναδρομὴ στὴν παλαιότερα πράξι, ποὺ ἐκπροσωπεῖται ἐνδεικτικὰ ἀπὸ ὀρισμένα παλιὰ καὶ ἀξιόπιστα χειρόγραφα, κάθε ἄλλο παρὰ ἐπιβεβαιώνει τὴν ὀρθότητα τῆς ἐπιλογῆς ποὺ ἐπικράτησε μὲ τὰ ἐντυπα. Νὰ ποιά εἶναι ἡ εἰκόνα ποὺ μᾶς δίνει μιὰ πρώτη, κατ' ἀνάγκην πρόχειρη, δειγματοληπτικὴ μελέτη:

Κατ' ἀρχὴν ὁ πρῶτος στίχος τῆς ὠδῆς («Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σέ, ὁ Θεός, διότι φῶς τὰ προστάγματά σου ἐπὶ τῆς γῆς», Ἡσ. κς' 9α) προτιμᾶται γενικῶς καὶ τίθεται ὡς πρῶτος στίχος γιὰ τὴν ψαλμωδίαν τοῦ «Ἀλληλουῖα».

Ὡς δεῦτερος στίχος ἐπιλέγεται συνήθως ὁ δεῦτερος στίχος τῆς ὠδῆς («Δικαιοσύνην μάθετε, οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς», Ἡσ. κς' 9β), ἀλλὰ ἀλλοῦ ἐπεκτείνεται μέχρι καὶ τὸ στίχο 10α («πέπαυται γὰρ ὁ ἀσεβής· πᾶς, ὃς οὐ μὴ μάθῃ δικαιοσύνην ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλήθειαν οὐ μὴ ποιήσῃ») ἢ περιορίζεται μόνον στὸ τέλος τοῦ στίχου 10α: «Ἐπὶ τῆς γῆς ἀλήθειαν οὐ μὴ ποιήσῃ», ἢ μόνον στὸ 10β: «Ἀρθήτω ὁ ἀσεβής, ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν Κυρίου».

Ὡς τρίτος στίχος προβλέπεται ἀλλοῦ μὲν τὸ τέ-

λος τοῦ στίχου 11: «Καὶ νῦν πῦρ τοὺς ὑπεναντίους ἔδεται», ἀλλοῦ ὁ 15ος, ὅπως καὶ στὰ ἐντυπα: «Πρόσθετε αὐτοῖς κακὰ, Κύριε, πρόσθετε αὐτοῖς κακὰ τοῖς ἐνδόξοις τῆς γῆς».

Τέλος ὡς τέταρτος στίχος προκρίνεται ὁ στίχος 17β τῆς ὠδῆς «Ἐπὶ τῇ ὀδύνῃ αὐτῆς ἐκέκραξεν, οὕτως ἐγενήθημεν τῷ ἀγαπητῷ σου» ἢ μόνον τὸ τέλος τοῦ ἴδιου στίχου «Οὕτως ἐγενήθημεν τῷ ἀγαπητῷ σου».

Ὅλα αὐτὰ δείχνουν ὅτι μετὰ τὴν ἐπικράτησι τῆς κατ' ἐκλογὴν ψαλμωδίας τεσσάρων στίχων τῆς ὠδῆς ἀκολουθήθηκε ἕνας διπλὸς δρόμος γιὰ τὴν ἐπιλογὴ τῶν στίχων. Ὅτι δηλαδὴ μετὰ τὸν πρῶτο στίχο ἢ συνέχιζαν τὴν σιχολογία στοὺς ἀρχαίους στίχους τῆς ὠδῆς, μὲ διαφορετικὰς πάντως τομὰς, κατὰ τὴν ἐκάστοτε παραδόσει, στὴ διαίρεσι τῶν στίχων, ἢ ἔπαιρναν ἐπιλεκτικὰ στίχους ἀπὸ ὅλη τὴν ὠδή.

Σὲ μιὰ ἐνδεχομένη σοβαρὴ ἀπόπειρα ἀναθεωρήσεως θὰ μπορούσε, ὅπως μᾶς διδάσκει ἡ ἀναδρομὴ στὴν παράδοση, νὰ μὴ κριθεῖ ὡς δεσμευτικὴ ἡ ἐπιλογὴ τῶν στίχων τῶν χειρογράφων ἐκείνων ποὺ τυχαῖα διὰ τῶν ἐντύπων ἐκδόσεων ἐπικράτησαν. Ἀντὶ τῶν δύο προβληματικῶν ἐρμηνευτικῶν στίχων, ποὺ κατὰ γράμμα ἐρμηνευόμενοι καὶ ἀκουόμενοι προκαλοῦν εὐλογες παρεξηγήσεις, θὰ ἦταν δυνατόν νὰ προτιμηθοῦν ἄλλοι στίχοι ἀπὸ τὴν ἴδια ἀπαραίτητα ὠδή. Τέτοιοι ἐπὶ παραδείγματι θαυμάσιοι στίχοι εἶναι ὁ 12ος («Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰρήνην δὸς ἡμῖν, πάντα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν»), ὁ 13ος («Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, κτῆσαι ἡμᾶς· Κύριε, ἐκτὸς σοῦ ἄλλον οὐκ οἶδαμεν, τὸ ὄνομά σου ὀνομάζομεν»), ὁ 16ος («Κύριε, ἐν θλίψει ἐμνήσθημέν σου· ἐν θλίψει μικρᾷ ἢ παιδείᾳ σου ἡμῖν»), ὁ 18ος («Διὰ τὸν φόβον σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν καὶ ὠδινήσαμεν καὶ ἐτέκομεν· πνεῦμα σωτηρίας, ὃ ἐποιήσαμεν ἐπὶ τῆς γῆς») ἢ τέλος ὁ 19ος στίχος («Ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις καὶ εὐφρανθήσονται οἱ ἐν τῇ γῇ»). Μπροστὰ σὲ τόσες δυνατότητες ἐπιλογῆς εἶναι δικαιολογημένο νὰ μένει ἡ πράξι δεσμευμένη ἀπὸ τοὺς δύο στίχους ποὺ «κατεύχονται» τῶν ἐχθρῶν, αἰσθητῶν ἢ νοητῶν: «Ζῆλος λήψεται λαὸν ἀπαίδευτον καὶ νῦν πῦρ τοὺς ὑπεναντίους ἔδεται» (τοὺς Ἰουδαίους, κατὰ τὸν Εὐσέβιο) ἢ «Πρόσθετε αὐτοῖς κακὰ, Κύριε, πρόσθετε αὐτοῖς κακὰ τοῖς ἐνδόξοις τῆς γῆς»;

Η ΕΝΟΡΙΑ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΟΚΡΑΤΙΑΣ (1330-1797)*

Του Πρεσβυτέρου κ. ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΖΑΜΠΕΛΗ

Ἐξίσου σημαντικὴ εἶναι καὶ ἡ παρακάτω Ἐγκύκλιος τοῦ Ἀρχ/σκόπου Ἰωακείμ Μαρίνου³⁵ (1779-99).

«Ἡμεῖς Ἰωακείμ Μαρίνος Λευκάδος καὶ Ἀγίας Μαύρας Ἀρχιεπίσκοπος.

Ἀγκαλὰ καὶ οἱ σκοποὶ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος νὰ ἀπέβλεψαν ἀείποτε πρὸς τὴν τῶν ψυχῶν σωτηρίαν, βάνωντας εἰς χρῆσιν κάθε ἰσχυρὸν μέσον γιὰ νὰ ἐκρῖνωσμεν διάφορα ψυχόλεθρα πάθη καὶ ἀτοπήματα, ξανοίγομεν μ' ὅλον τοῦτο ἀμελούμενον σφόδρα ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς τὸν τοιοῦτον σκοπὸν μας, οἵτινες σταθεροὶ ὄντες εἰς τὴν κακίαν, ζῶσιν ὁλονένα μὲ ἀξιοτιμώρητον ἀπειθειαν εἰς τὰς παρανόμους πράξεις διὰ τὰς ὁποίας καὶ ὁ Θεὸς ἀξίως διατέμπει παντοδαπὰς τὰς ὀνειδίσεις, ἃς αὐτοὶ ποσῶς μὴ λογίζοντες ὡς πληγὰς καὶ ἀνταποδόσεις τῶν αἰσχυρῶν αὐτῶν ἔργων ἰσχυρογνώμως καὶ ἀφόβως διαμένονσι εἰς τὰς παρανομίας, διατηροῦντες μάλιστα πολλοὶ παλακίδας πασιδῆλως καὶ μετ' αὐτῶν συγκατοικοῦντες εἰς κοινὸν σκάνδαλον, κακὸν παράδειγμα καὶ εἰς καταφρόνησιν τῆς ἀγίας μας πίστεως. Ἀναγκαῖα λοιπὸν οὕσα μία σφοδρωτέρα πρόβλεψις διὰ νὰ ἀφανίσῃ τέτοια μεγάλα κακὰ, ὅπου ἔφθασαν εἰς τὰ μὴ περαιτέρω, ἐστοχάσθημεν καὶ τώρα ἐν ταῖς ἀγίαις ταύταις ἡμέραις νὰ μεταχειρισθῶμεν ὡς χαλκὸν τὴν ἡμετέραν Ἀρχιερατικὴν Ἀξίαν διὰ νὰ ἐμποδίσωμεν εἰς τὸ ἐξῆς τέτια ἀτοπήματα, ὅθεν, διορίζομεν καὶ διὰ τοῦ παρόντος ἀποφασιστικῶς προσταζόμεν.

Α - Ὅτι ὄντες τινὲς ὅπου κακῶς καὶ παρανόμως διάγοντες, συγκατοικοῦσιν δημοσίως, ἀναιδῶς καὶ χωρὶς φόβον Θεοῦ μὲ παλακίδας, αὐτοὶ θέλουν εἰς διορίαν ἡμερῶν ὀκτὼ ταῖς ἀπολύσουν καὶ νὰ ζήσουν σωφρόνως καὶ ὑποταγμένοι εἰς τοὺς διορισμοὺς τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας, ἥ νὰ ταῖς νυμφευθοῦν, ὅποταν δὲν ἤθελον εἰσθαι Ἐκκλησιαστικὰ ἐμπόδια, ἂν δὲ μένουσι ἀπειθεῖς θέλει ὑποταχθῇ ὁμοῦ μὲ τὰς παλακίδας εἰς ἐκεῖνας τὰς πνευματικὰς παιδεύσεις ὅπου εἶναι ἀναφορικαὶ εἰς τὴν γνώμην τῶν Ἱερῶν Κανόνων.

Β - Παραβλέποντες οἱ χριστιανοὶ τὰς Ἱεράς ἀκολουθίας, προκρίνοντες τὰς πλατείας καὶ τὰ μποτεγνία, ἢ ρακοπουλία μὲ ποτὰ καὶ παιγνίδια, μάλιστα πρὶν καὶ ἐν ὥρᾳ τῆς Θείας Ἱερουργίας, ἐν ἣ θύεται ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπὲρ τὰς τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτίας, γνωρίζομεν ἀναγκαῖον καὶ ὠφέλιμον νὰ διορίσωμεν, ὅτι ὅλοι κοινῶς οἱ χριστιανοὶ νὰ ἀπέχουν εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὰ τοιαῦτα σκανδαλώδη καὶ μισητὰ ἀτοπήματα καὶ νὰ συντρέχουν μὲ τὴν προσήκουσαν εὐλάβειαν κατὰ χρέος εἰς τὰς ἀκολουθίας τῆς Ἐκκλησίας, ἐξαιρέτως τῆς Θείας λειτουργίας ἐν πά-

σαι ταῖς Κυριακαῖς καὶ ἑορταῖς, διὰτὶ συνηθίζοντες τοιοτοτρόπως εἰς τὸ καλὸν καὶ θεαρέστως πολιτευόμενοι ἀξιοθήσονται τῆς αἰωνίου μακαριότητος.

Γ - Ὅσον ψυχοφελὴς καὶ ἀξιέπαινος εἶναι καὶ εὐάρεστος τῷ Θεῷ ἡ μετάνοια καὶ ἐξομολόγησις, ἄλλο τόσο ψυχόλεθρος εἶναι καὶ ἀξιοκατάκριτος ἡ ἀποχή τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τὰ μέσα τῆς σωτηρίας των, διὰ τοῦτο μὴ ὑποφέροντες ἡμεῖς τὴν ἀμέλειαν ὅπου εἰς διαφόρους καιροὺς ἐξανοίξαμεν εἰς αὐτοὺς, ἡ ὁποία μᾶλλον τοὺς καταδουλώνει εἰς τὰ πάθη καὶ τοὺς σύρει εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς των, διορίζομεν, ὅτι κάθε τάξεως ἄνθρωπος κἂν δύο φοραῖς τὸν χρόνον εἰς ταῖς δύο μεγάλας ἑορταῖς τῶν Χριστογεννῶν δηλαδὴ καὶ τῆς Λαμπροφόρου ἡμέρας νὰ ἐξομολογοῦνται τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν καὶ νὰ μεταδίδονται ὡς ἀληθεῖς χριστιανοί, διότι ἐξιλεοῦντες τοιοτοτρόπως τὸν Θεὸν καὶ ἐδῶ μὲν εὐτυχεῖς ζήσωσι καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν μεθεξουν τῆς Θεῆς δόξης αὐτοῦ.

Δ - Καὶ ἐπειδὴ ἡ καλὴ ἐνέργεια τῶν ἡμετέρων διορισμῶν κρέμεται ἀπὸ τὸ καλὸν παράδειγμα τῶν Ἱερῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν πνευματικῶν πατέρων, ὄντες τὸ φῶς τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μὲν συνιστῶμεν τὴν ἐνάρετον πολιτείαν, τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν πραότητα καὶ ὅσον τῷ Ἱερῷ αὐτῶν χαρακτῆρι προσήκει, τοῖς δὲ τὴν ἀκριβῆ ἐπιμέλειαν, ἀγρυπνοῦντες ὡς καλοὶ φύλακες εἰς ταῖς τοῦ ἐκάστου πράξεις, παραινοῦντες τοὺς χριστιανοὺς, διορθῶντες μὲ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν διαγωγὴν τὰ σφάλματα αὐτῶν καὶ στηρίζοντες τὰς ἀρετὰς καὶ καλὰ ἔργα, διὰ τὸ ὅποιον ἀποτέλεσμα δίδομεν αὐτοῖς ἀπαραίτητον χρέος, ὅτι χρονικῶς νὰ κρατοῦσιν ἀκριβὸν κατὰλογον τῶν ἐξομολογουμένων, οὐδενὸς ἐξαιρουμένου καὶ νὰ τὸν παρασταίνουσιν εἰς τὴν ἡμετέραν Ἀξίαν μετὰ τὸ ἅγιον Πάσχα, διὰτὶ προσθέτοντες ἡμεῖς μετὰ ταῦτα τὸν ἰδικὸν μας ζῆλον, θέλει μεταχειρισθῶμεν ἐκεῖνους τοὺς τρόπους πρὸς τοὺς ἀμελοῦντας οἵτινες θέλει δυνηθῶσι νὰ κατορθώσουν τὸ καλὸν τέλος, εἰς ποινὴν τῶν πνευματικῶν βαρυτάτης παιδείας, παραβαίνοντες τὸ τοιοῦτον μας πρόσταγμα. Τὸ παρὸν ἐπειτα ὅπου θέλει καταστρωθῇ, θέλει κηρυχθῇ ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῆς παρούσης πόλεως καὶ Λευκάδος διὰ τὴν πρόπουσάν του ἐνέργειαν.

Ἐδόθη εἰς τὰς 18 Μαρτίου 1794 ἔ.π. Ἀγ. Μαύρα.

† Ὁ Λευκάδος καὶ Ἀγίας Μαύρας Ἰωακείμ³⁶.

(Συνεχίζεται)

35. Ἱστορικὸ ἀρχεῖο Λευκάδας.

36. Δὲς σχετικὰ, περιοδ. «ΕΝΟΡΙΑΚΟΣ ΛΟΓΟΣ», Ἰουλ.-Αὐγ. 89, ἀρ. τευχ. 13, σελ. 11.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 299 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους.

Ο ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΟΥ Ποιμαντική προσέγγιση*

Τοῦ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ψυχολογικὰ προβλήματα καὶ ἀντιμετώπιση

Τὰ ψυχολογικὰ προβλήματα καὶ γιὰ τὶς δύο πλευρὲς εἶναι ἀρκετά. *Αἰσθήματα μειονεκτικότητος, μοναξιά, στέρηση τῆς οἰκογενειακῆς θαλπωρῆς καὶ στοργῆς, πόνος.* Οἱ φίλοι ἀπομακρύνονται. Μετὰ ἀπὸ μιὰ ἔκρηξη ἐνδιαφέροντος, πιθανὸν στὴν ἀρχή, ὅλα τελματώνονται καὶ ἡ οἰκογένεια καλεῖται νὰ λύσει μόνη τῆς τὰ προβλήματα ἀλλὰ καὶ νὰ συμπαρασταθεῖ καὶ στὸν κρατούμενο, ἂν σὲ πολλὲς περιπτώσεις δὲν τὸν ἐγκαταλείψει στὴν τύχη του γιὰ τὸ κακὸ ποὺ τῆς ἔκανε.

Γράμματα φυλακισμένων σκιαγραφοῦν αὐτὴ τὴν κατάσταση:

«Ἀγαπημένε ἐξάδελφε, ἐγὼ περνᾶω δύσκολες στιγμές, διότι ἀντιμετωπίζω σοβαρὰ οἰκογενειακὰ προβλήματα ποὺ δὲν μπορῶ νὰ ἐπιλύσω ἀπὸ ἐδῶ, ἀλλὰ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἐλπίζω νὰ τὰ ξεπεράσω. Ζωγραφίζω, γράφω, διαβάζω ὅπως πάντα»⁶.

Ἄλλος πάλι γράφει:

«Τώρα στὴ φυλακὴ κανεὶς δὲν μὲ θυμᾶται. Μόνο ὁ πατέρας μου ἔρχεται γιὰ νὰ μοῦ φέρνει κανένα περιοδικὸ ἢ τσιγάρα. Τὴ μάννα μου τὴν ἔστειλα στὸν τάφο μὲ τὴ συμπεριφορὰ μου. Μοῦ τόλεγε ποῦ θὰ καταλήξω καὶ μὲ συμβούλευε, μὰ ποῦ ν' ἀκούσω ἐγώ! Ἦθελα ν' ἀνέβω ψηλὰ μονομιᾶς»⁷.

Στὶς ὁμορφες στιγμὲς τῆς συμπαραστάσεως ἐκ μέρους τῆς οἰκογένειας ἐγγράφεται καὶ ἡ περίπτωσις τῶν γονέων ἐνὸς φυλακισμένου ποὺ μετακόμισαν ἀπὸ Ἀθήνα σὲ Ναύπλιο γιὰ νὰ εἶναι κοντὰ στὸ παιδί τους κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δεκαετοῦς δοκιμασίας του ὕστερα ἀπὸ τὴν παρορμητικὴ δολοφονία τῆς συζύγου του.

Οἱ γονεῖς αὐτοὶ μοῦ θυμίζουν τὶς γυναῖκες

τῶν ἐξόριστων στὴ Σιβηρία ποὺ ἀκολουθοῦσαν τοὺς ἄντρες τους καὶ διέμεναν κοντὰ τους στοὺς τόπους ἐξορίας γιὰ νὰ τοὺς ὑπηρετοῦν καὶ νὰ τοὺς προσφέρουν ὑλικὴ καὶ πνευματικὴ τροφή, ποὺ περιγράφει ὁ Ντοστογιέφσκι καὶ ποὺ ἐφάρμοζαν τὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου «μιμνήσκεσθε τῶν δεσμιῶν ὡς συνδεδεμένοι» (Ἐβραίους ιγ' 3), ποὺ κατὰ τὸν Θεοδώρητο σημαίνει: «κοινωνεῖτε διὰ τῆς συμπαθείας καὶ προσφόρου θεραπείας», σὰν νὰ ἦσαν καὶ σεῖς κρατούμενοι μαζί τους⁸.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ ἀποχωρισμὸς εἶναι ἕνας ἄλλος θάνατος ποὺ προξενεῖ πολὺ πόνο. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμα οἱ «ἀνάληγτοι», ὅπως τοὺς χαρακτηρίζουμε, ἄνθρωποι, αἰσθάνονται αὐτὸν τὸν πόνο καὶ τοῦ ἀποχωρισμοῦ καὶ τοῦ θανάτου.

Ἀναφέρω σὰν πολὺ χαρακτηριστικὲς γιὰ τὴν περίπτωσή μας τὶς φράσεις ποὺ περιέχονται σὲ *μῆνυμα* τῆς ἐφημερίδος κρατουμένων ποὺ ἔχει τὴν ὀνομασία «δυνάμενος» πρὸς τὴν οἰκογένεια τοῦ Ἀντιεισαγγελέως Δημήτρη Τσεβᾶ ποὺ πέθανε πρόσφατα. Ἐκεῖ, στὸ ἐπιγραφόμενο κείμενο *Στὴ σορὸ τοῦ Τσεβᾶ*, προσεγγίζουν τοὺς δύο πόνους καὶ ἐκφράζουν τὴ συμπάθειά τους⁹.

«Ξεφεύγοντας ἀπὸ τὰ εἰωθότα, ἐμεῖς ἐκφράζουμε ἀπλὰ καὶ μόνο τὴ συμπαράστασή μας στοὺς οἰκεῖους του, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους πραγματικὰ θὰ λείπει.

Τὸ αἰφνίδιο τοῦ θανάτου του, αὐξάνει ἔτι πλεον τὸν πόνο τους, καὶ ὅλοι ἐμεῖς γνωρίζουμε τί θὰ πεῖ πόνος γιὰ μᾶς καὶ τοὺς δικούς μας.

Κουράγιο λοιπόν...».

Τὶς περισσότερες φορὲς ὁ *μακροχρόνιος ἀποχωρισμὸς* ἔχει *ἀντίκτυπο* στὶς *ψυχολογικὲς σχέσεις* τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας. Τὰ παιδιά χάνουν τὴν εἰκόνα τοῦ πατέρα, δημιουργεῖται

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 297 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους.

ένα μεγάλο κενό. Μια φράση σ' ένα γράμμα μπορεί ν' αποτελέσει «προειδοποιητικὸν ἤχον κώδωνος». «...Τὰ παιδιά, σιγά-σιγά χάνουν τὴν εἰκόνα σου...» ἔγραφε ἡ γυναῖκα του στὸν Ἀλέξη Σεβαστάκη ἐκτοπισμένο συγγραφέα στὴ Γυάρο κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δικτατορίας. Ὁ πόνος ἦταν μεγάλος. «Ἡ ὁδὴ ἀπὸ τὴ χαμένη ἐπικοινωνία, ἡ ἀγωνία γιὰ τὴ λησμονιά, τὸν ἔφεραν στὸ ὥρο τῆς δύσκολης τέχνης τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας. Νὰ γράψει καὶ νὰ εἰκονογραφήσει μιὰ ὁλόκληρη σειρὰ πέντε παιδικῶν βιβλίων γιὰ νὰ μιλήσει στὰ παιδιά του, νὰ τοὺς πεί ὅτι εἶναι ἐδῶ, κοντά τους, μαζί τους μ' ἕναν ἄλλο τρόπο παρουσίας»¹⁰.

Ὅλοι ὅμως οἱ κρατούμενοι δὲν ἔχουν οὔτε τὸ χάρισμα οὔτε τὴς εὐκαιρίας. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι γιὰ πολλοὺς ἡ φυλακὴ ὑπῆρξε εὐκαιρία ν' ἀνακαλύψουν κρυμμένα τάλαντα καταχωνιασμένα πού μπόρεσαν «σκάπτοντες ἔνδον» νὰ τὰ καλλιεργήσουν καὶ νὰ τὰ ἀναπτύξουν.

Σεξουαλικὴ ζωὴ

Σοβαρὰ ψυχολογικὰ ἀλλὰ καὶ ἄλλα προβλήματα δημιουργεῖ καὶ ἡ μακροχρόνια *στέρηση τῶν σεξουαλικῶν σχέσεων τῶν συζύγων* καὶ γενικὰ τῶν κρατουμένων. Δὲν χρειάζεται νὰ ἐπιμείνω γιὰ τοὺς κινδύνους πού ἐμφωλεύουν καὶ τοὺς πειρασμοὺς πού ἀντιμετωπίζουν τὰ ἐκτὸς τῆς φυλακῆς μέλη ἀλλὰ καὶ οἱ κρατούμενοι μὲ τὴς χίλιες δυὸ πιέσεις καὶ καταναγκασμοὺς πού ὑφίστανται ἀπὸ ἄλλους ἢ ἄλλες κρατούμενες γιὰ νὰ ὑποκύψουν τελικὰ στοὺς ἐκβιασμοὺς καὶ τὴ βία.

Ὅλ' αὐτὰ εἶναι γνωστὰ πράγματα, ἄσχετο ἂν ἀποφεύγουμε νὰ μιλάμε καὶ καταντοῦν «οὐ φωνητά». Σὲ πολλὲς χώρες ἀρχίζει ν' ἀντιμετωπίζεται τὸ πρόβλημα μὲ τὴν καθιέρωση σὲ ἰδιαίτερο ὥρο τῶν φυλακῶν «συναντήσεως» τῶν συζύγων. Ἡ καθιέρωση τελευταῖα ἀδειῶν ἐξόδου σὲ κρατούμενους μπορεῖ νὰ θεραπεύσει σὲ κάποιο βαθμὸ τέτοιου εἴδους ἀνάγκες.

Διατήρηση τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν

Ὅπωςδήποτε ἡ σὲ ὅποιαδήποτε μορφὴ διατήρηση τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν κατὰ τὴν περίοδο τῆς φυλακίσεως εἶναι ἕνα σπουδαῖο ἔρεισμα, στὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ βασιστεῖ ἡ ἐπανένταξη τοῦ ἀτόμου μετὰ τὴν ἀποφυλάκισή του στὴν ἴδια του τὴν οἰκογένεια¹¹. Ἐπισκέψεις, ἀλληλογραφία, κάλυψη ἀναγκῶν, μικρο-

δωράκια στὰ ὁποῖα θὰ ἀποτυπώνεται ὅση στοργὴ ἀπόμεινε, εἶναι μέσα πού διατηροῦν, ἰσχυροποιοῦν καὶ ζωογονοῦν τὸν ὑπάρχοντα σύνδεσμο ἢ ἕναν δεσμὸ πού ἔχει κλονιστεῖ. Τὰ δεσμὰ τῆς φυλακῆς εἶναι δυνατὸν νὰ σφυρηλατήσουν ἕνα νέο δεσμὸ ὅσο δύσκολο μπορεῖ νὰ φαίνεται αὐτὸ ἐκ πρώτης ὄψεως.

Παρόμοιες δυσκολίες ἀντιμετωπίζουν ἄλλωστε καὶ οἰκογένειες πού εἶναι ἀναγκασμένες νὰ ζοῦν χωριστὰ γιὰ μακρὸ χρονικὸ διάστημα εἴτε λόγῳ ἐπαγγελματικῶν συνθηκῶν (μεταναστῶν, ναυτικῶν, στρατιωτικῶν) εἴτε λόγῳ προσωρινῆς ἢ μονιμότερης διαταραχῆς τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν συζύγων (σύζυγοι ἐν διαστάσει, χωρισμὸς ἀπὸ κοίτης καὶ τραπέζης) εἴτε λόγῳ ἄλλων αἰτιῶν πού παρουσιάζονται στὴ ζωὴ τους. Χωρὶς νὰ ταυτίζουμε τὰ προβλήματα εἶναι ἐν τούτοις δυνατὸν νὰ τὰ πλησιάσουμε καὶ νὰ τροchioδρομήσουμε ἀνάλογες λύσεις.

Εἶναι ὅμως πάρα πολλὲς φορὲς πολὺ *δύσκολη ἡ διατήρηση* τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς φυλακίσεως. Εἴτε λόγῳ ἀρνήσεως καὶ τῶν δύο πλευρῶν νὰ διατηρήσουν τὴν ἐπαφὴ τους, εἴτε λόγῳ μονομεροῦς διακοπῆς ὀφειλόμενης στὴν ἀρνήση τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης πλευρᾶς.

Βέβαια στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ξέρουμε ὅτι ὑπάρχουν μεσολαβήσεις συγγενικῶν καὶ φιλικῶν προσώπων, διαφόρων γνωστῶν, χωρὶς πάντοτε θετικὸ ἀποτέλεσμα.

(Συνεχίζεται)

6. «Φίλοι Φυλακισμένων», τεύχος 16, Ἰανουαρίου-Μαρτίου 1989, σ. 13.

7. «Φίλοι Φυλακισμένων», τεύχος 12, Ἰανουαρίου-Μαρτίου 1988, σ. 8.

8. Στὸ βιβλίο τοῦ Γ. Καψάνη 1969, σ. 18, ὑπόσημ. 5.

9. Ἡ ἐφημερίδα ἐκδίδεται ἀπὸ τὴν ὁμάδα κοινωνικῆς ἐργασίας τῆς δικαστικῆς φυλακῆς Κορυδαλλοῦ. Τὸ *μῆνυμα* βλ. στὸ τεύχος 6, Μαρτίου-Ἀπριλίου 1993, σ. 7.

10. Βλ. συνέντευξή του στὸ ἀφιέρωμα τοῦ περιοδικοῦ «Διαβάζω» *Βιβλίο καὶ φυλακή*, τεύχος 99, 25.7.1984, σ. 47-48.

11. Γενικότερα εἶναι πολὺ σημαντικὴ ἡ ἐπικοινωνία τῶν κρατουμένων μὲ τὸν ἐξω ἀπὸ τὴν φυλακὴ κόσμο. Βλ. Ἡλὶα Δασκαλάκη, *Μεταχείριση ἐγκληματίας*, Ἀθήνα-Κομοτηνῆ, ἔκδ. Ἀντ. Ν. Σάκκουλα, 1985, σ. 66-70 καὶ Γ. Καψάνη, 1969, σ. 167-168.

Οί κυβερνήσεις τής Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητας προστὰ στο πρόβλημα τῶν αἰρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας*

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ, Δρ. Θεολ. - Δρ. Φίλοσ.

Προστασία τοῦ ὄρου

Κατὰ τὸν Δρ. Κ. εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναγνωριστῇ μὲ βάση τὸ Σύνταγμα ἡ προστασία τοῦ ὄρου «βοήθεια ζωῆς» (Lebenshilfe). Πρέπει μὲ βάση τὸ Σύνταγμα νὰ κατοχυρώνεται ἡ ἀγνότητα τῶν μορφῶν τῆς βοήθειας ζωῆς. Τότε θὰ ἔχουμε ἓνα ἀνταγωνιστὴ τοῦ ἀρθροῦ 4 τοῦ Συντάγματος.

Οἱ Ἀρχεῖς μποροῦν τότε, σὲ περιπτώσεις διαμάχης, νὰ ζυγίσουν κατὰ πόσο ἐδῶ γίνεται κατάχρηση τῆς κοσμοθεωρίας καὶ τῆς βοηθείας γιὰ θέματα ζωῆς ἀπὸ μία ὁργάνωση· κατὰ πόσο μεταβάλλεται ἡ λειτουργία τοῦ πολίτη καὶ ὁ ἴδιος μετατρέπεται σὲ ὄργανο, μέσῳ τῆς ομάδας.

Μόνο ὅταν τὸ καταφέρουμε αὐτό, μποροῦμε νὰ εἴμαστε σὲ θέση νὰ δημιουργήσουμε κρατικὲς ὑπηρεσίες, ποὺ δὲν θὰ ὑποψιαστοῦν ὅτι καταπιέζουν κοσμοθεωρίες».

Τὰ κριτήρια

Στὸ γραπτὸ κείμενο, ποὺ κατέθεσε ὁ Δρ. Κ. ἀναφέρει ὅτι «ἡ γνησιότητα τῆς βοήθειας ζωῆς δὲν εἶναι δεδομένη, ἀν ἡ προσφορὰ βοήθειας ζωῆς προγραμματίζεται ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ προσφέρει τὴ βοήθεια, κατὰ τρόπο ποὺ ἀποβαίνει πρὸς δικό του ὄφελος. Αὐτὸ συμβαίνει πάντοτε ὅταν τίθεται μεγαλύτερη βαρὺτητα στὸ ἴδιο ὄφελος ἀπὸ τὸ ὄφελος τῶν ξένων».

«Ἡ γνησιότητα τῆς προσφορᾶς βοήθειας σὲ θέματα ζωῆς παραβιάζεται ἐπίσης, ἀν ὁ ἄνθρωπος ποὺ ζητάει βοήθεια μετατρέπεται σὲ ὄργανο». Μὲ τὴν ἐφαρμογὴ εἰδικῶν μεθόδων, ἀναφέρει ὁ Δρ. Κ., ἡ δημιουργία μιᾶς «θεραπευτικῆς δικτατορίας» δὲν εἶναι πλέον οὐτοπία. Μία τέτοια συμπεριφορὰ ἐνὸς θεραπευτῆ προσκρούει στὴν προστασία τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας».

«Ἀν ἡ προσφορὰ βοήθειας ζωῆς παρέχεται μὲ ἐπαγγελματικὸ τρόπο καὶ ἡ τεχνικὴ αὐτὴ χρησιμοποιεῖται γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση τῆς ἀντίστασης τοῦ ζητούντος τὴ βοήθεια, προκειμένου νὰ ὑπογράψει ἓνα συμβόλαιο, ἐδῶ πρόκειται γιὰ μετατροπὴ τοῦ ζητούντος βοήθεια σὲ ὄργανο, πρᾶγμα ποὺ ἀπορρίπτεται περισσότερο».

«Ἀπὸ τὰ ἀρθρα 1 καὶ 4 τοῦ Συντάγματος ἀπορρέει βασικὸ δικαίωμα γιὰ γνήσιες μορφὲς στὴν προσφορὰ βοήθειας ζωῆς. Ἡ προστασία αὐτῶν

τῶν καθαρῶν μορφῶν στὴν περιοχὴ τῆς προσφορᾶς βοήθειας ζωῆς ἔπρεπε νὰ γίνεται μὲ σαφήνεια ἀντιληπτὴ στὸ Σύνταγμα. Ἡ κοινωνία ἔχει ὑποχρέωση νὰ ἀγρυπνεῖ, ὥστε οἱ κοινότητες νὰ ἐγκαταλείψουν μὴ γνήσιες μορφὲς στὴν προσφορὰ βοήθειας ζωῆς.

»Κοινότητες καὶ ὁργανώσεις, ποὺ ἀντιστρέφουν τὴ λειτουργία τῆς βοήθειας ζωῆς καὶ μετατρέπουν τὸν ζητοῦντα βοήθεια σὲ ὄργανο, δὲν μποροῦν νὰ ἐπικαλεσθοῦν τὸ ἀρθρο 4 τοῦ Συντάγματος γιὰ νὰ διατηρήσουν αὐτὲς τὶς μὴ καθαρὲς μεθόδους. Τὸ περιεχόμενο τῆς βοήθειας ζωῆς (ἡ διδασκαλία) δὲν θίγεται μὲ τὴν ἐπέμβαση τῆς Πολιτείας, ποὺ ἀποκαθιστᾷ τὴ γνησιότητα τῶν μορφῶν βοήθειας ζωῆς».

Ἡ ἐμπορικοποίηση τῆς προσφορᾶς

Κατὰ τὸν Δρ. Κ. ἡ βοήθεια σὲ θέματα ζωῆς ποὺ προσφέρεται ἀφιλοκερδῶς τοποθετεῖται μὲ βάση τὸ δικό μας πολιτισμὸ σὲ πολὺ ὑψηλότερο ἀξιολογικὸ ἐπίπεδο. Ἡ μεταχείριση τῆς βοήθειας ζωῆς ὡς ἀντικείμενο ποὺ ὀδηγεῖ σὲ ὑψηλὰ κέρδη, δὲν συμβιβάζεται μὲ τὶς ἀξιολογικὲς ἀντιλήψεις τῆς κοινωνίας μας καὶ ἀπειλεῖται ἡ προσωπικὴ ἀναφορὰ.

Ἐπικίνδυνες μορφὲς «βοήθειας»

Στὴ συνάντηση τῆς Βόννης ἔγινε λόγος γιὰ ἐπικίνδυνες μορφὲς βοήθειας ζωῆς. Ὁ Δρ. Κ. ὑπογράμμισε: «Ἡ μορφὴ τῆς βοήθειας ζωῆς μὲ ὑποβολή (μὲ ὑπνωσὴ ἐπὶ παραδείγματι γιὰ νὰ κόψει κανεὶς τὸ κάπνισμα, καθοδήγηση γιὰ ἀλλαγὴ τοῦ βαθμοῦ ἐργήγορης τῆς συνειδήσεως, χρησιμοποίηση μηχανῆς Brain κ.ἄ.) κερδίζει ἔδαφος.

»Ἡ μορφὴ τῆς βοήθειας ζωῆς μὲ ὑποβολή, δημιουργεῖ προβλήματα, ἅλτα μέχρι τώρα. Οἱ τεχνικὲς αὐτὲς μπορεῖ νὰ ἔχουν ἀρνητικὲς ἐπιπτώσεις στὸν ζητοῦντα βοήθεια, ὥστε, ὄχι μόνον νὰ ἐλαττωθεῖ σ' αὐτὸν ἡ ἱκανότητα κριτικῆς, ἀλλὰ στὴν περίπτωσι προσώπου μὲ προδιάθεση μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει καὶ σὲ ψυχώσεις.

»Γιὰ τὸ συμφέρον τοῦ ζητούντος βοήθεια, ἡ κοινωνία πρέπει νὰ βρεῖ μέσα, ὥστε θεραπείες μὲ ὑποβολή νὰ ἐφαρμόζονται καὶ νὰ διδάσκονται μόνο ἀπὸ εἰδικούς ἀνθρώπους. Ὑποβολὲς μὲ ψυχολογικὸ σκοπὸ (π.χ. παραστάσεις ὑπνώσεως) πρέπει νὰ ἀπαγορευθοῦν.

»Ἰδιαίτερα προβληματικὴ εἶναι ἡ παραφυσιο-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 271 τοῦ ὑπ' ἀρ. 13 τεύχους.

λογική βοήθεια ζωής σε έσωτερικούς κύκλους. Έδώ δίδεται ἐπὶ παραδείγματι ἡ ὑπόσχεση ἀποκτήσεως παραφυσιολογικῶν ικανοτήτων. Παρὰ ταῦτα, στὴν Ἐκκλησία τῆς σαιεντόλοτς καὶ στὸν Ὑπερβατικὸ Διαλογισμό ἀναμένεται ἡ ἀπόκτηση τέτοιων ικανοτήτων, μετὰ τὴν ἀποφοίτηση ἀπὸ τὶς ἀνώτερες ἐκπαιδευτικὲς βαθμίδες.

»Τέτοιες μαγικὲς ἀντιλήψεις δὲν προστατεύονται ἀπὸ τὸ ἄρθρο 4 τοῦ Συντάγματος... Ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι τὰ σεμινάρια μποροῦν μὲ σιγουριά νὰ ὀδηγήσουν σὲ παραφυσιολογικὲς ικανότητες ἀνήκει στὴν περιοχὴ τῆς οὐτοπίας». «Αὐτὴ ἡ ἀντίληψη διαφέρει ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ πίστιν σὲ θαύματα, γιὰτὶ ὁ χριστιανὸς τὸ ἐναποθέτει στὸν Θεό, κατὰ πόσον αὐτὸ ἀντιστοιχεῖ στὴ θεία βούληση. Ὁ ὁπαδὸς τοῦ Ὑπερβατικοῦ Διαλογισμοῦ πιστεύει ὅτι ὁ ἴδιος προξενεῖ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ κόσμου.

»Ἄν ὁ σκοπὸς νὰ ἀποκτήσει κανεὶς παραφυσιολογικὲς ικανότητες συνδεθεῖ μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τεχνικῶν ἀλλοιώσεως τῆς συνειδήσεως, ὑπάρχει μεγαλύτερος κίνδυνος νὰ χάσει τὸν ἐλεγχὸ τῆς πραγματικότητος καὶ νὰ ὑποστῇ σοβαρὴ ψυχικὴ ἀσθένεια (μεντιονιστικὴ ψύχωση)».

Πρόταση νόμου

Ἀπὸ ὅσα ἐλέχθησαν καταδεικνύεται ἡ ἀναγκαιότητα ἐιδικῶν κανόνων, γιὰ τὴν προσφορὰ βοήθειας ζωῆς. Ὁ Δρ. Κ. στὸ γραπτὸ κείμενό του προτείνει τέτοιους κανόνες, προκειμένου νὰ διατυπωθεῖ ἐιδικὸς νόμος, πού νὰ κατοχυρώνει τὴν ἀγνότητα τῆς βοήθειας ζωῆς. Μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει:

1. «Ἡ Πολιτεία ἔχει καθήκον νὰ ἀγρυπνεῖ γιὰ τὴ γνησιότητα τῶν μορφῶν τῆς βοήθειας ζωῆς. Ὅφειλε ἰδιαίτερα νὰ ἐμποδίζει, ὥστε νὰ ἀλλοιώνεται ὁ σκοπὸς τῆς βοήθειας ζωῆς καὶ νὰ μεταβάλλει τοὺς ζητοῦντες βοήθεια σὲ ὄργανα (ἄρθ. 1 τοῦ Συντάγματος).

»2. Ὁ ἐνήλικας ὑγιὴς πολίτης μπορεῖ στὰ πλαίσια τοῦ ἁρθροῦ 4 τοῦ Συντάγματος νὰ διαλέγει τὴ βοήθεια ζωῆς, δηλαδὴ νὰ ἐπιλέγει καὶ μορφὲς βοήθειας ζωῆς γεμάτες ρίσκο. Εἶναι ὁ ἴδιος ὑπεύθυνος γιὰ τὴν ψυχικὴ του ὑγεία, ὅπως καὶ τὴ σωματικὴ. Δὲν χρειάζεται γι' αὐτὸ κρατικὴ κηδεμονία.

»3. Σὲ περίπτωσιν νέων (ὄριο ἡλικίας 21 ἢ μεγαλύτερο) καὶ ὅταν πρόκειται γιὰ ψυχικὰ ἐπισφαλῆ άτομα, ἡ χρησιμοποίησις ψυχοτεχνικῶν πού μεταβάλλουν τὴν κατάστασιν ἐργήγορης τῆς συνειδήσεως, ἀνεξάρτητα ἂν αὐτὸ ἀναφέρεται στὸν κοσμικὸ ἢ στὸ θρησκευτικὸ χῶρο, ἐπιτρέπεται μόνον σὲ πρόσωπα πού ἔχουν ἱατρικὴ ἐκπαίδευσις ἢ ἰσοτίμα προσόντα. Αὐτὸ προϋποθέτει τὴν ἀναγνώριση

τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἐκπαιδευμένου ψυχολόγου ὡς ἀνεξάρτητου θεραπευτικοῦ ἐπαγγέλματος».

Ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύουν ὅτι ὑπεύθυνοι παρὰγοντες στὴ Γερμανία ἐκφράζουν ἐντονὴ ἀνησυχία γιὰ τὴν ἀπειλὴ ἀπὸ τὶς διαφορὲς αἰρετικὲς καὶ παρὰθρησκευτικὲς ὁμάδες καὶ ψυχολογρεῖες καὶ προτείνουν μέτρα γιὰ τὴν προστασία τοῦ κοινοῦ καὶ ἰδιαίτερα τῶν νέων.

9. Ἡ προστασία ἀνθρώπων πού ἀσκοῦν κριτικὴ

Ἄλλο πρόβλημα πού ἐθίγη κατὰ τὴν συνάντησιν τῆς Βόννης ἦταν ἡ προστασία τῶν κριτικῶν.

Ὅπως ὑπογράμμισε ὁ Δρ. Κ., οἱ διαφορὲς θρησκείες τῆς νεότητος ἀσκοῦν μεγάλη ψυχικὴ πίεση. Κάθε κριτικὸς παίρνει στὴ σαιεντόλοτς «τὸ ρόλο τοῦ ἐχθροῦ» καὶ οἱ ὁπαδοὶ τῆς ὁργανώσεως «μὲ μεγάλο ζῆλο ἀναζητοῦν στοιχεῖα, ὥστε νὰ ἀποδείξουν ὅτι αὐτὸ ἀνταποκρίνεται στὸν ὅρισμό πού δίνει ἡ ὁργάνωσις αὐτὴ στὴ λέξι κριτικός».

Ἡ ὁργάνωσις αὐτὴ, προκειμένου νὰ πετύχει τὸ σκοπὸ τῆς δὲν γνωρίζει ἀναστολές. Κατὰ τὸν Δρ. Κ. ἐδῶ ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα: «Σύμφωνα μὲ τὴ διδασχὴ αὐτὴ, πρόκειται γιὰ τὴν ὀνομαζόμενη ἐπιβίωσιν. Γι' αὐτὸ καὶ κάθε σαιεντολόγος προσπαθεῖ, σύμφωνα μ' ἓνα κοινωνικὸ δαρβινισμό, νὰ εἶναι ὁ καλύτερος. Γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ κάθε μέσο εἶναι δίκαιο».

Συμπληρώνοντας ὁ ἐμπειρογνώμονας Μ. ὑπενθύμισε τὸ βασικὸ κανόνα ἀπὸ τὸν κώδικα τιμῆς τῆς σαιεντόλοτς: «Μὴ φοβηθεῖς ποτὲ νὰ κάνεις τοὺς ἄλλους νὰ πονέσουν γιὰ μιὰ δίκαιη ὑπόθεσις — ὡς δίκαιη ὑπόθεσις πρέπει νὰ ἐννοήσετε τὴ σαιεντόλοτς». Ὁ ὁμιλητὴς κατηγοροῦσε τὴ σαιεντόλοτς ὅτι, ἂν πρόκειται γιὰ «δίκαια ὑπόθεσις», καταπατῶνται νόμοι πού εἶναι δεσμευτικοὶ γιὰ ὅλους «τέτοιες περιπτώσεις ὑπῆρξαν». Ὡς δικαιολογία ἀναφέρθη: «Αὐτὴ ἡ κυρία ἢ αὐτὸς ὁ κύριος, παραβίασε τὸ σύστημα ἠθικῆς μας. Μέσα στὴ σαιεντόλοτς ὑπάρχει ἰδιαίτερη ποινικὴ διαδικασίᾳ, ἓνας ἰδιαίτερος προσανατολισμὸς δικαίου, πού ὀνομάζεται ἠθικὴ».

Οἱ κανόνες αὐτῆς τῆς «ἠθικῆς» ἀποτελοῦν γιὰ κάθε σαιεντολόγο ὑπέρτατο νόμο· κάθε κριτικὸς πού παραβιάζει ἢ δυσφημεῖ αὐτοὺς τοὺς κανόνες θεωρεῖται ἐγκληματίας καὶ ἀρχίζει ἐναντίον του ἀδυσώπητος πόλεμος, τρομακτικὴ ψυχικὴ πίεσις.

Κατὰ τὸν Δρ. Κ. «ἡ πίεσις εἶναι μεγάλη» καὶ γι' αὐτὸ «εἶναι ἀνάγκη νὰ προσφερθεῖ ὑπηρεσιακὴ προστασία, δηλαδὴ νὰ σχηματιστεῖ μιὰ μεγάλη ὁργάνωσις, ὥστε νὰ ὑπάρχει ἀνάλογη προστασία καὶ κάθε κριτικὸς νὰ μπορεῖ νὰ καταφεύγει ἐκεῖ γιὰ βοήθεια».

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. Χριστόδουλος Βελέντζας (†)

Τοῦ πρωτοπρ. κ. Χρ. Δ. Πετράκου, ἐκπαιδευτικοῦ Μ.Ε.

«Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπ' ἄρτι. Naί, λέγει τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν...» (Ἀποκ. ΙΔ' 13).

Ὁ πανοσιολογιώτατος ἀρχιμανδρίτης Χριστόδουλος Βελέντζας —κατὰ κόσμον Χρήστος— γεννήθηκε τὸ 1903 στὸ μικρὸ ὄρεινὸ χωριὸ Γαβαλοῦ τῆς Αἰτωλοακαρνανίας, ὅπου ἔζησε μέχρι καὶ τοῦ 18ου ἔτους, ὅποτε ἤρθε στὴν Ἀθήνα, ἐργαζόμενος ὡς σερβιτόρος καὶ ἀργότερα ὡς ἐπιπλοποῦς πρὸς ἐξασφάλιση τῶν ἀναγκαίων γιὰ στοιχειώδη ἐπιβίωση, ἀφοῦ ἐστερεῖτο τῶν πάντων, κυρίως δὲ τῶν γονέων του. Δὲν φοίτησε σὲ πανεπιστημιακὲς σχολές, μιὰ καὶ οἱ σπουδὲς τότε ἦσαν σχεδὸν προνόμιο ἀποκλειστικὰ τῶν ὀλίγων. Παρὰ ταῦτα ἡ δίψα του γιὰ μάθηση, τὸ πρακτικὸ καὶ ἀνήσυχο πνεῦμα του, τὸν ἔφερε σὲ ἐπαφὴ μὲ πλεῖστα ὅσα βιβλία τῆς ἐποχῆς του, καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ἡ ἐπὶ 20 χρόνια στενὴ ἐπικοινωνία του μὲ τὸν φωτισμένο καὶ λόγιο Ἱεράρχη κυρὸ Ἀντώνιο, τοῦ πρόσφεραν πολὺ περισσότερα ἀπ' ὅ,τι μιὰ πανεπιστημιακὴ σχολή, χωρὶς ὑπερβολή.

Ὅ,τι τοῦ στέρησε ἡ ἀπουσία τῶν γονέων του, τὸ βρῆκε ἀπλόχερα στὸν κατοπινὸ Πνευματικὸ του πατέρα καὶ ὁδηγό. Ὁ χώρος τῆς κλήσης καὶ τῆς χάρις, ὁ χώρος τῶν βουλῶν τοῦ Θεοῦ θὰ στέκεται πάντα ἀπέραντος, ἀνερμήνευτος, ἀνερευνήτος καὶ ἀνεξέλεγκτος. Γιὰ τοῦτο ἡ Χάρις θὰ κάνει πάντα τὴν παρουσία της ἀπροσδόκητα.

Ἡ κλήση

Μιὰ γνωριμία εἶναι συχνὰ τὸ τέλος μιᾶς ἱστορίας καὶ ἡ ἀρχὴ μιᾶς ἄλλης. Αὐτὴ ἡ γνωριμία θὰ σταθεῖ ὀριακὴ γιὰ τὸ νέο δρόμο ποὺ θὰ ἔπαιρνε.

Ἀπὸ ὧν ἀρχίζει ἡ ἱστορία τῆς νέας ζωῆς γιὰ τὸν πατέρα Χριστόδουλο. Τὸ ἔτος 1926 σὲ ἡλικία 23 ἐτῶν κείρεται Μοναχὸς καὶ τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1927 χειροτονεῖται Διάκονος ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Ἠλείας κυρὸ Ἀντώνιο. Τὸ 1935 χειροτονεῖται Πρεσβύτερος — Ἀρχιμανδρίτης ἀπὸ τὸν ἴδιο σὲ ἡλικία 29 ἐτῶν.

Δὲν ἦσαν λίγες οἱ φορὲς ποὺ ὁ ἴδιος ἀναφερόταν σ' αὐτὲς τὶς σημαντικὲς στιγμὲς τῆς ζωῆς του. Συνήθιζε νὰ λέει πὼς κοντὰ στὸν φωτισμένο ἐκεῖνο ἄνθρωπο βρῆκε τέτοια κατανόηση, τόση εὐγένεια καὶ πατρικὴ στοργή, ἀνιδιοτέ-

λεια, ἀσφάλεια, ποὺ τοῦ δόθηκε ἄνευ ὄρων. Ἦταν ὁ ἄνθρωπος ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τῆς γέννησής του τὸν προσφώνουσε «παιδί μου», καὶ ἦταν ἀκριβῶς ἐκεῖνο ποὺ βαθεῖα τοῦ ἔλλειπε καὶ τὸ εἶχε τόση ἀνάγκη.

Ἔτσι ἄλλωστε ἐξηγεῖται ἡ τόση στοργή, ἀφοσίωση καὶ ἀγάπη του στὰ ἀπροστάτευτα παιδιά, ποὺ στὴν κατοπινὴ ζωὴ του θὰ δεῖξει.

Τὰ «παιδιά» του

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ἰδιαίτερα ὅτι κοντὰ του ἔζησαν δεκάδες ὄρφανὰ καὶ ἀπροστάτευτα παιδιά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἄλλα ἐγίναν ἐπιστήμονες καὶ ἄλλα ἀπέκτησαν ἐπαγγελματικὰ ἐφόδια, ὥστε ν' ἀποδοθοῦν στὴν κοινωνία ἄρτιοι καὶ χρήσιμοι ἄνθρωποι. Καὶ ὅχι μόνον αὐτό. Τὸ πιὸ χαρακτηριστικὸ εἶναι πὼς συνδέονται μεταξὺ τους καὶ αἰσθάνονται πιὸ πάνω καὶ ἀπὸ πραγματικὰ ἀδελφία. Καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ τὴν αὐστηρὰ προσωπικὴ του φροντίδα καὶ παρακολούθηση. Ὁ ἴδιος φρόντιζε ἐπιμελῶς νὰ ζεῖ πολὺ λιτά, ἐνῶ παράλληλα τίποτε νὰ μὴ λείπει ἀπὸ τοὺς τροφίμους του, «τὰ παιδιά του».

Ἐζησε πολύτεκνος μὲ οἰκογένεια ἀνοικτὴ, μιὰ καὶ κάθε νέος ποὺ εἶχε ἀνάγκη στοργῆς σὲ κεῖνον προσέφευγε ὡς πρὸς πατέρα, χωρὶς ὁ ἴδιος ν' ἀποκτήσει δική του οἰκογένεια. Τὰ «παιδιά του» λοιπὸν ἐνιωθάν πιὸ καλὰ καὶ πιὸ ἀσφαλῆ ἀπὸ τὸ ὁποιοδήποτε καλὸ σπίτι, ἀπὸ τοὺς ὁποιοσδήποτε καλοὺς γονεῖς.

Ἐπὶ μονίμου βάσεως καὶ ἐπὶ 50 χρόνια τὸ ἴδιο ἔργο, μὲ ἀμείωτη καὶ δυναμικὴ ἀγάπη. Πρῶι - πρῶι σηκώνονταν νὰ τὰ ξυπνήσει στοργικά, νὰ τοὺς κάνει τὸ πρωινὸ κατὰ τὴν προτίμησιν τοῦ καθενός, νὰ μὴ τοὺς λείψει τίποτε. Νὰ τὰ ρωτῇ πὼς πέρασαν τὴ νύκτα τους, μήπως τὰ ἀπασχολεῖ κάποιο πρόβλημα· ἂν ἔχουν διαβάσει ὅλα τοὺς τὰ μαθήματα. Νὰ τὰ κατευοδώσει. Νὰ βρῖσκεται σὲ διαρκὴ μὲ τοὺς καθηγητὲς ἐπαφὴ γιὰ τὴν ἐπίδοσίν τους — τὰ παιδιά τοῦ παπποῦλη ἔλεγαν καθηγητὲς καὶ ἀπλοὶ ἄνθρωποι καὶ ὅλοι τὰ ἀγαποῦσαν καὶ τὰ φρόντιζαν. Ἀνοιχτὰ ὅλα τὰ καταστήματα γι' αὐτὰ τὰ τυχερὰ παιδιά!

(Συνεχίζεται)

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Η «σταυρωμένη» Σταυρούλα

Τò όνομά της είναι Σταυρούλα και τò πήρε γιατί γεννήθηκε τήν ήμέρα πού ή Έκκλησία μας εορτάζει τήν Ύψωση τού Τιμίου Σταυρού, στίς 14 Σεπτεμβρίου. Η Σταυρούλα έχει βάρος μόλις 1800 γραμμάρια και δέν είναι ένα από τὰ κοινά νεογέννητα, πού γεννιούνται φέροντας χαρά στούς γονείς τους. Γιατί άπλούστατα, ή Σταυρούλα μάλλον δέν θά γνωρίσει ποτέ τούς δικούς της (καλύτερα πού δέν θά τούς γνωρίσει). Ακόμη κι αν βρεθούν ποτέ, θά τούς παραλάβει ό εισαγγελέας...

Πρόκειται για μιὰ άνατριχιαστική ιστορία πού διαδραματίστηκε στήν Πάτρα στίς αρχές τής προπερασμένης εβδομάδος. Δίπλα στίς τουαλέτες τού ΚΤΕΛ Πάτρας, οί υπάλληλοι άκουσαν τò πρωί τής Δευτέρας έναν άσυνήθιστο θόρυβο, πού έμοιαζε με παιδικό κλάμα. Έψαξαν στίς σακκούλες τών σκουπιδιών και έμειναν άναυδοι. Σέ μιὰ από τίς σακκούλες βρέθηκε ένα νεογέννητο κοριτσάκι. Τò εγκατέλειψε εκεί ή μητέρα του, άμέσως μόλις τò γέννησε προφανώς, γιατί τò κορμί του ήταν ακόμη γεμάτο αίματα.

Οί υπάλληλοι μετέφεραν τò νεογέννητο στò νοσοκομείο τής πόλης και τού έδωσαν ένα όνομα. Οί γιατροί πού τò εξέτασαν βεβαιώνουν ότι θά ζήσει. Η Εισαγγελία έρευνά τίς συνθήκες τής εγκατάλειψής του και κυρίως άναζητεί τή «μητέρα» πού προτίμησε να τò ρίξει στα σκουπίδια.

Για τή μικρή Σταυρούλα θά είναι καλύτερα να μὴν τήν βρεί ποτέ...

Ό Βουκεφάλας... Zastava...

Ακούγεται κάπως παράξενα για μιὰ χώρα στήν όποία τὰ έθνικά θέματα βρίσκονται στήν πρώτη γραμμή τής επικαιρότητας τὰ τελευταία χρόνια. Αλλά ένα από τὰ προβλήματα πού αντιμετώπιζει ή Θεσσαλονίκη εσχάτως, είναι οί... σλαβόφωνες πινακίδες, πού γέμισαν τίς προθήκες τών καταστημάτων της. Προσδοκώντας σέ όσους εισβάλλουν από τίς γειτονικές χώρες στή συμπρωτεύουσα οί Θεσσαλονικείς, άναρτούν σωρηδόν έπιγραφές σέ σλαβικές γλώσσες και διαλέκτους, για να διαφημίσουν από γούνες έως... πιπέρι.

Τò θέαμα δέν ήταν και τόσο... εύχάριστο(!) και γι' αυτό απέφασισε να επέμβει τò Έπαγγελματικό Έπιμελητήριο Θεσσαλονίκης. Ύστερα από ειδική συνεδρίαση, κάλεσε τούς καταστηματάρχες τής συμπρωτεύουσας να κατεβάσουν τίς σλαβόφωνες πινακί-

δες πού αλλοιώνουν τήν ελληνικότητα τής πόλης και έν πάση περιπτώσει δέν αρμόζουν και πολύ στò κλίμα πού διαμορφώνεται στήν χώρα, και ειδικά στή Βόρειο Ελλάδα τὰ τελευταία χρόνια. Αν θά υπακούσουν στήν άπόφαση τού Έπιμελητηρίου οί επαγγελματίες είναι άγνωστο. Οί αρμόδιοι, πάντως, δηλώνουν ότι δέν θά παραμείνουν μόνο σέ μιὰ άπόφαση.

Αυτό μās δίνει τήν εύκαιρία να «γκρινιάξουμε» για πολλοστή φορά για τò γενικότερο θέμα και θέαμα τών ξενόγλωσσων έπιγραφών. Πότε, έπιτέλους, θά καταλάβουμε ότι δέν άρκει άπλώς να είμαστε Ρωμιοί, αλλά και να φαινόμαστε (και σ' αυτό);

Κάθε τσιγάρο, κι ένα καρφι στò φέρετρο!...

Πρόσφατη σφυγμομέτρηση πού έγινε από τή γαλική άντικαπνιστική εταιρεία έδειξε ότι οί Γάλλοι στή μεγάλη πλειονότητά τους δέν θά είχαν άντίρρηση για σημαντικές αύξήσεις τού φόρου καπνού πού θά έκαναν τὰ τσιγάρα πολύ άκριβά και άρα δυοπρόσιτα στίς νεαρές ηλικίες. Τò 71% τών ατόμων πού ρωτήθηκαν δήλωσε ότι θά έπιθυμούσε μιὰ αύξηση 8 φράγκων (322 δραχμές) ανά πακέτο.

Τò κάπνισμα βλάπτει σοβαρά τήν υγεία και αυτό οί Γάλλοι τò έχουν καταλάβει πολύ καλά και προσπαθούν να απαλλάξουν τὰ παιδιά τους από τήν κακή συνήθεια τού καπνίσματος ή καλύτερα να τὰ έμποδίσουν να τò άρχίσουν. Όταν είναι άκριβό τò πακέτο, ό νέος τò σκέπτεται πολύ να χαράμισε τò χαρτζιλίκι του. Έχει διαπιστωθεί στατιστικώς ότι μιὰ αύξηση τής τιμής τού πακέτου κατά 10% συνεπάγεται μείωση τής καταναλώσεως κατά 4% κατά μέσον όρο σέ όλες τίς ηλικίες καπνιστών και κατά 10% στούς νεαρούς καταναλωτές.

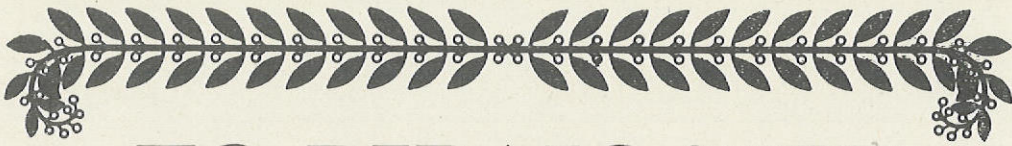
Και βέβαια τὰ έσοδα από τήν υπεροφορολόγηση τού καπνού θά πρέπει να πάνε στòν τομέα τής υγείας και τής περιθάλψεως. Τò όφελος αυτό, ωστόσο, είναι ή πρόληψη. Οί στατιστικές δείχνουν ότι κάθε εβδομάδα στή Γαλλία άρχίζουν τò κάπνισμα πάνω από 10.000 νέοι ηλικίας 12-18 ετών: 560.000 νέοι καπνιστές κάθε χρόνο...

Πρός τούς Ρωμους τού 1940, τού 2.040, τού 2.140, τού, τού...

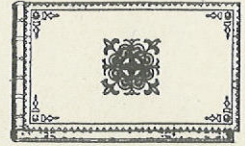
«Τò λόγο τούτο θά σās πώ, δέν έχω άλλον κανένα:

—Μεθύστε με τ' άθάνατο κρασί, τού Είκοσιέννα...».

Κωστής Παλαμās

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ἡλία Β. Οἰκονόμου
ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Βασιλείου Σκιαδᾶ
ΓΝΩΡΙΜΙΑ
ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΑΤΕΡΕΣ

Πάντα μιλοῦσε καὶ μιλάει ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία γιὰ τὴ φύση, γιὰ τὸ περιβάλλον καὶ γιὰ τὴ βιολογικὴ καὶ πνευματικὴ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μὲ αὐτά. Καὶ τώρα, ποῦ ἡ σχέση αὐτὴ ἔχει πάρει διαστάσεις κρίσης, εἶναι ἀναγκαιότερο νὰ ἀκούγεται ἐντονότερος ὁ οἰκολογικὸς λόγος, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀντιληφτεῖ τελικὰ τὸ πρόβλημα στὸ βάθος του καὶ νὰ ἀναλάβει τὶς ὅποιες εὐθύνες του, ἂν ὑπάρχουν!

Καὶ αὐτό, ἀκριβῶς, κάνει ὁ Καθηγητὴς κ. Ἡλίας Οἰκονόμου μὲ τὸ νέο, καλαίσθητο βιβλίο του ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας: δίνει, μὲ ἀναλυτικὴ διεισδυτικότητα, ὅλο τὸ θεολογικὸ καὶ πνευματικὸ εὖρος τοῦ ζητήματος. Καὶ καθιστᾷ γνωστό, ὅτι ἡ διατάραξη τῆς σχέσης ἀνάμεσα στὸ φυσικὸ περιβάλλον καὶ τὸν ἄνθρωπο, εἶναι μιὰ ἠθικὴ, ψυχικὴ μόλυνση τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ἡ ὁποία χρειάζεται γιάτρεμα καὶ ἀναγέννηση.

Ὁ σ. μὲ ἐπιχειρήματα, ὄχι τυχαῖα, δημιουργικὴ σκέψη καὶ ἐμβάθυνση δὲν παρουσιάζει ἀπλῶς μόνο τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα σὲ ὅλες τὶς παραμέτρους του. Ἀλλὰ καὶ δίνει τὶς πρέπουσες λύσεις: Πάντοτε πνευματικές, θεολογικὲς καὶ πατερικὲς, ποὺ καλύπτουν τὰ περιεχόμενα τοῦ βιβλίου καὶ τὶς γενικὲς ἐνότητες: Ὁ ἄνθρωπος: κύριος παράγων τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος· Οἱ συνθήκες ἐπιβίωσης τοῦ ἀνθρώπου· Τὸ κοινωνικὸ περιβάλλον· Τὸ θεολογικὸ περιβάλλον.

Ἔτσι, γράφει, χαρακτηριστικὰ στὸν πρόλόγό του ὁ κ. Ἡλίας Οἰκονόμου:

«Ἡ βιβλικὴ καὶ πατερικὴ βάση τῶν ἀντιλήψεών μας γιὰ τὸ φυσικὸ περιβάλλον εἶναι πλήρης, ἀφοῦ ἡ οἰκολογικὴ κρίση εἶναι οὐσιαστικὴ κρίση τοῦ ἀνθρώπου, καὶ κάθε ἀνθρώπινη κρίση ἀνάγεται τελικὰ σὲ κρίση τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Δημιουργό του. Ἀποβαίνει θέμα ὀρθῆς πίστεως καὶ πράξεως.

«Τὸ φυσικὸ περιβάλλον ὡς θεῖο δημιούργημα ἔχει θεῖο Δικαίω τὸ δικαίωμα τῆς ἀκεραιότητος καὶ τῆς συντηρήσεως, ὡς τιμὴ πρὸς τὸν Δημιουργό του καὶ ἐπομένως ἡ προστασία τῆς φύσεως ἀποβαίνει θρησκευτικὸ καθήκον πρῶτου μεγέθους».

Ὅσο ποτὲ ἄλλοτε, στὴν ἐποχὴ τῆς ἀλόγιστης τεχνομανίας καὶ τῆς πνευματικῆς σύγχυσης, χρειάζεται σήμερα ἡ ἀνθρωπότητα τὴν πατερικὴ σκέψη, τὴ σαφήνεια τῆς ἠθικῆς καὶ χριστιανικῆς ζωῆς, τὴν ἀληθινὴ ἐπιστήμη.

Γνωρίζοντας τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, γνωρίζει κανεὶς τὴν ἴδια τὴ ζωὴ σ' ὅλο τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος τῆς. Εἰσέρχεται στὰ μυστικὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ βίου. Καὶ ἀφήνει νὰ ριχτεῖ ἀπλετο φῶς στὸ νοῦ καὶ στὴν καρδιά του, ὥστε τὰ βήματά του νὰ πατοῦν σὲ σταθερὸ καὶ ἐλεγμένο ἔδαφος πνευματικόν.

Αὐτὴ τὴ γνώση, αὐτὴ τὴ διέξοδο κι αὐτὴ τὴν καθοδηγητικὴ ἀπόλαυση μᾶς τὴν προσφέρει διδακτικὰ, ἄνετα καὶ γλαφυρά, μὲ τὸ καινούργιο βιβλίο του «Γνωριμία μὲ τοὺς Πατέρες», ὁ θεολόγος κ. Βασίλειος Σκιαδᾶς.

Πρόκειται γιὰ ἓνα ἐπιλεκτικὸ ἀπάνθισμα ἀπὸ τὸν πλούσιο λειμῶνα τῆς Πατερικῆς κληρονομίας, ποῦ μὲ τρόπο ἄξιο φιλολογικῆς καὶ λογοτεχνικῆς ἀναγνώρισης, μᾶς προσφέρει ὁ συγγραφέας.

Ἡ ἐπιλογὴ τῶν Πατέρων ποὺ καλλιέργησαν τὸ λόγο, τὴν ἄσκηση καὶ τὴν κατάφαση στὸν ἐντιμοβίον, εἶναι εὐστοχη. Καὶ φωτίζει ὅλες τὶς πλευρὲς τῆς Ὁρθόδοξης πνευματικότητος ποὺ σήμερα χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ ἐπιζήσει καὶ νὰ ἀνανεωθεί.

Ἐξάλλου, γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ αὐτὴ ἡ προσέγγιση ζωῆς καὶ ἔργου, αὐτῶν εἰδικὰ τῶν Πατέρων καὶ αὐτῶν τῶν ἔργων τους, σημαίνει ὅτι ὁ κ. Σκιαδᾶς γνωρίζει ἄριστα ὅλη τὴν Πατερικὴ σοφία. Καὶ ἀπ' αὐτὴ ἐπιλέγει ὅ,τι νομίζει πὼς ὠφελεῖ τὴν περίστασι καὶ μπορεῖ νὰ τροφοδοτήσει τὴν πνευματικὴ πείνα τῶν ἀνθρώπων.

Ἀνάμεσα στὰ προσόντα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι εἶναι ἡ ρέουσα, μετρημένη καὶ ἄνετη γλῶσσα. Ἡ μορφολογία τοῦ βιβλίου. Ἡ ἐμπειρὴ ἐπιλογὴ καὶ κατάταξη τῆς ὕλης. Καὶ τέλος ἡ καθαρὸτητα καὶ ἡ λιτότητα τοῦ ὕφους, ποὺ τὸ κάνουν, ἀληθινά, ἓνα εὐχάριστο ἐγχειρίδιο τῆς Πατερικῆς γνώσης, ἰδιαίτερα γιὰ τοὺς πολλοὺς ποὺ πρέπει νὰ ἔρθουν σὲ ἐπικοινωνιακὴ σκέψη μὲ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Φς

Η ΙΒ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Τού κ. Νικ. Κ. Δρατσέλλα, θεολόγου

Γ. Ὁ ἅγιος Πατὴρ ὑπογραμμίζει μὲ ἰδιάζοντα τρόπον τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ ἡθικῆς πλευρᾶς μετὰ τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα. Θὰ ἀναφέρει ὅτι ἡ πληγὴ, ἡ ὁποία ἐμάστιζε ἔκτοτε τὴν ἀνθρωπότητα, ὑπῆρξε μεγίστη. Τοῦτο ἡννόει ὁ Ἡσαΐας, ὅταν ἔλεγεν ὅτι ἀπὸ «ποδῶν ἕως κεφαλῆς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὁλοκληρία, οὔτε τραῦμα οὔτε μώλωψ οὔτε πληγὴ φλεγμαίνουσα· οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθῆναι οὔτε ἔλαιον οὔτε καταδέσμους»²⁴. Τὸ αὐτό, ὡσαύτως, ἐκφράζουν τὰ Ψαλμικὰ χωρία «τίς δώσει ἐκ Σιών τὸ σωτήριον τοῦ Ἰσραὴλ;»²⁵, «γεννηθήτω ἡ χεὶρ σου ἐπ' ἄνδρα δεξιᾶς σου καὶ ἐπὶ υἱὸν ἀνθρώπου, ὃν ἐκραταίωσας σεαυτῷ»²⁶ καὶ «Κύριε, κλίνον οὐρανούς καὶ κατάρβηθι»²⁷, ὡς καὶ τὸ «τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν καὶ τοὺς προφῆτας σου ἀπέκτειναν ἐν ρομφαίᾳ...»²⁸.

Κατὰ συνέπειαν, τονίζει ὁ ἅγιος, οἱ προφῆται προσηύχοντο ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου καὶ προεφῆτευσαν αὐτήν. Ὁ Θεὸς ἐπήκουσε τῆς δεήσεως αὐτῶν καὶ δὲν ἀφῆκε τὸ ἀνθρώπινον γένος νὰ ἀπωλεσθῇ, καὶ πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ ἀπέστειλε τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς ἱατρὸν τῶν ἀνθρώπων. Συνελπῶς, ὡς αἰτίον τῆς ἐνανθρωπήσεως νοεῖται σαφῶς, κατὰ τὸν ἅγιον Κύριλλον, ἡ πῴσις τοῦ ἀνθρώπου. Διάφορος εἶναι ἡ ἄποψις τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ περὶ Ἀπροϋποθέτου Σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου. Λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ π. Γ. Φλωρόφσκυ: «Ὁ ἅγ. Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς διεκήρυξεν ὅτι ἡ Ἐνσάρκωσις πρέπει νὰ θεωρηθῇ σὰν ἀπόλυτος καὶ πρωταρχικὸς σκοπὸς τοῦ Θεοῦ στὴν πρᾶξιν τῆς Δημιουργίας»²⁹. Ἐρμηνεύων αὐτὴν τὴν θέσιν ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς ὁ αὐτὸς Ρώσος θεολόγος θὰ σημειώσῃ: «Εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι στὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ πρώτου ἢ ἐσχάτου «κινήτρου» τῆς Ἐνσάρκώσεως δὲν μπορεῖ νὰ δοθῇ παρὰ «ὑποθετικὴ» ἢ «τακτοποιούσα τὰ πράγματα» ἀπάντησις»³⁰. Ὁ ἅγιος Κύριλλος θὰ ἀναφερθῇ εἰς προφητικὰ χωρία, τὰ ὁποῖα προλέγουν τὸ γεγονὸς τῆς Σαρκώσεως, ὡς τὸ χωρίον τοῦ Μαλαχίου «ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου, καὶ ἐπιβλέψεται ὁδὸν πρὸ προσώπου μου, καὶ ἐξαίφνης ἥξει εἰς τὸν ναὸν

ἐαυτοῦ Κύριος, ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε, καὶ ὁ ἄγγελος τῆς διαθήκης, ὃν ὑμεῖς θέλετε· ἰδοὺ ἔρχεται, λέγει Κύριος παντοκράτωρ»³¹, καὶ τὸ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου, ὁ ὁποῖος ἤκουσε τοὺς ἀνωτέρω λόγους καὶ διεκήρυξεν ὅτι «ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι, ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών· ὑψωσον ἐν ἰσχύϊ τὴν φωνήν σου, ὁ εὐαγγελιζόμενος Ἱερουσαλήμ· ὑψώσατε, μὴ φοβεῖσθε· εἰπὸν ταῖς πόλεσιν Ἰούδα· ἰδοὺ ὁ Θεὸς ὑμῶν. ἰδοὺ Κύριος Κύριος μετὰ ἰσχύος ἔρχεται καὶ ὁ βραχίων μετὰ κυρίας»³².

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ ἅγιος Κύριλλος θὰ ἀναφερθῇ εἰς τὴν ἐκπτώσιν τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ τῆς θείας ἀποστολῆς αὐτοῦ. Τοῦτο εἶχεν ὡς συνέπειαν τὸ νὰ ἀποτελεσθῇ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἐκ τῶν ἐθνικῶν, ἐφ' ὅσον ὁ Χριστὸς «εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον»³³. Οὕτως ὑλοποιήθη ὁ λόγος τοῦ προφήτου Ἡσαΐου «ἐρχομαι συναγαγεῖν πάντα τὰ ἔθνη καὶ τὰς γλώσσας, καὶ ἥξουσιν καὶ ὄψονται τὴν δόξαν μου καὶ καταλείψω ἐπ' αὐτῶν σημεῖα»³⁴. Ὑπὸ τὸ «σημεῖον» νοεῖται ἡ ἐκ τοῦ σταυρικοῦ πάθους προερχομένη βασιλικὴ σφραγίς, τὴν ὁποῖαν φέρουν οἱ χριστιανοί, οἱ ὡς στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ ἐνταῦθα χαρακτηριζόμενοι. Ὡσαύτως ὑλοποιήθη τὸ τοῦ Δαβὶδ «καὶ ἐκλινεν οὐρανούς καὶ κατέβη, καὶ γνώφος ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ»³⁵. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐξηγεῖται μόνον διὰ τοῦ ὅτι παρέμεινεν ἄγνωστον εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ γεγονὸς τῆς Ἐνσάρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου.

(Συνεχίζεται)

24. Ἡσ. 1,6, (Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 140, στ. 15-17).

25. Ψαλμ. 13,7, (ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 140, στ. 18).

26. Ψαλμ. 79,18, (ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 140, στ. 18-20).

27. Ψαλμ. 143,5, (ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 140, στ. 21).

28. Γ' Βασ. 19,10, (Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 140, στ. 22-23).

29. π. Γ. Φλωρόφσκυ, Θέματα Ὁρθοδόξου Θεολογίας, Ἐκδόσεις «Ἄρτος Ζωῆς», Ἀθῆναι 1973, σελ. 36.

30. Τοῦ αὐτοῦ, ἐ.ά. σελ. 38.

31. Ματ. 3,1, (Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 140, στ. 27-29).

32. Ἡσ. 40,9-10, (Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 140, στ. 32-35).

33. Ἰω. 1,11, (Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 141, στ. 1-2).

34. Ἡσ. 66,18-19, (Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 141, στ. 2-3).

35. Ψαλμ. 17,10, (ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 141, στ. 6-7).

Εκκληση για βιβλία

Σε αρκετές πόλεις και ὀρθόδοξες ἐνορίες τῆς Γερμανίας, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ μὲ ἐντυπὴ ἐπιστολή του ὁ πρωτοπρ. κ. Σταῦρος - Πολύευκτος Π. Γεωργακάκης, ἐφημέριος στὸ Λιντενσάιντ - Χάγκεν, οἱ Ἕλληνες ἀπέκτησαν δικούς τους ἰδιόκτητους χώρους: Ναούς, Σχολεῖα, Πνευματικὰ Κέντρα, Αἰθούσες διαλέξεων, Νηπιαγωγεῖα καὶ ἄλλους γιὰ τὴν ψυχαγωγία καὶ μόρφωση τῶν ξενιτεμένων Ἑλλήνων. Σκοπός, «νὰ κρατήσουν κοντὰ στὶς ἑλληνορθόδοξες παραδόσεις τοὺς ἐργαζόμενους Ἕλληνες καὶ μάλιστα τὴ νεολαία μας, τὴν ὁποῖαν καθημερινῶς χάνουμε».

Ἰδιαίτερα στὴν ἐνορία του, ποὺ τιμᾶται στὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας Εἰρήνης καὶ τοῦ Ἀγίου Νεκταρίου καὶ στὸ Πνευματικὸ Κέντρο τῆς, ἰδρύθηκε Βιβλιοθήκη, τὰ βιβλία τῆς ὁποίας δὲν μποροῦν νὰ καλύψουν τὶς ὑπάρχουσες ἀνάγκες, ἂν ληφθεῖ ὑπόψη ὅτι μόνον οἱ νέοι καὶ τὰ παιδιὰ τῆς περιοχῆς ὑπερβαίνουν τὰ 1.000 ἑλληνόπουλα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ π. Σταῦρος - Πολύευκτος ἀπευθύνει ἐκκληση νὰ τοῦ σταλοῦν βιβλία ὀρθοδόξου καὶ ἐθνικοῦ περιεχομένου γιὰ ἐμπλουτισμὸ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς ἐνορίας του. Ὅσοι ἐκτιμοῦν τὴν προσπάθειά του ἂς τὰ ἀπευθύνουν:

Erzpriester Stavros - Polyefctos Georgakakis
Sedanstr. 7, Postfach 16 49
D - 5880 LÜNDENSCHIED, GERMANY

* ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἰωάννου Ζιώγα, ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΑΣΚΗΤΩΝ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΟΣΜΟ. Ἐκδοση Ἱ. Μητροπόλεως Γρεβενῶν, Γρεβενὰ 1993, σσ. 150.

Ἡ ἀπήχηση ποὺ ἔχουν τὰ «μηνύματα» τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ ἀσκητῶν στοὺς σημερινούς ἀνθρώπους εἶναι ἐντυπωσιακή. Παρατηρεῖται γενικώτερη στροφὴ τελευταία, πρὸς ἀναζήτησιν «στερεᾶς» τροφῆς, ποὺ στηρίζει πνευματικὰ τὸν «κοπιῶντα καὶ πεφορτισμένο», τὸν «πεινῶντα καὶ διψῶντα» τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ σύγχρονο ἀνθρώπο. Ὁ ὁποῖος, ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὴν πεζὴ πραγματικότητα, τὸ ἀδιάκοπο κυνηγητὸ τῆς ὕλης, τὴ διάψευση τῶν ὁποίων ἐπίγειων ἐλπίδων κ.λπ., στρέφεται ἀργὰ ἢ γρήγορα πρὸς τὸ «ὄντως ἐφετόν», πρὸς «τὴν βρῶσιν» ποὺ δὲν χάνεται, ἐναποθέτει τὴν μέριμνά του στὴν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ καὶ προσδοκᾷ «καινὴν γῆν καὶ καινοὺς οὐρανοὺς», μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς σοφίας τῶν ἀσκητῶν τῆς ἐρήμου. Αὐτῶν τῶν καθοδηγητῶν μηνύματα περιέχονται στὴν παρούσα συλλογή.

Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀλεξ. Μπίρμπα, ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ. ΓΗ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΚΑΙ ΗΡΩΩΝ (Ἱστορία - Ὁρθόδοξα καὶ Εθνικὰ Μνημεῖα).

Μὲ τὴν εὐκαιρία συμπληρώσεως 40 ἐτῶν ἱερατικῆς διακονίας τοῦ συγγραφέως (1953-93) καὶ 50 ἐτῶν ἀπὸ τὸ Ὀλοκαύτωμα τῶν Καλαβρύτων (1943-93), ὁ π. Γεώργιος Μπίρμπας, Ἀρχιερ. Ἐπίτροπος Καλαβρύτων, ἐξέδωσε τὸ παρὸν βιβλίον.

Στὶς 134 ἀσπρόμαυρες καὶ 32 τετράχρωμες σελίδες του, μὲ ζωντανὸ καὶ συναρπαστικὸ τρόπο ἐκτίθεται ἡ ἱστορία τῆς μαρτυρικῆς Γῆς τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων: Πρὶν καὶ μετὰ τὸ 1821, στὴν περίοδο τῆς Κατοχῆς, σήμερα. Ἰδιαίτερη ἀναφορὰ γίνεται, ὅπως εἶναι φυσικόν, στὶς ἐκκλησίες καὶ τὰ ἐξωκκλήσια τῶν Καλαβρύτων, τὶς Μονές, τὰ Σχολεῖα, τὰ Ἰδρύματα, τοὺς Συλλόγους καὶ τὰ ἀξιόθεατα, τὸν τόπο ἐκτελέσεως τῶν Καλαβρυτινῶν καὶ σ' ὅ,τι εἶναι χρήσιμο νὰ γνωρίζει ὁ ἐπισκέπτης - προσκυνητὴς τῶν ἱερῶν αὐτῶν τόπων.

Τὸ πόνημα, «καρπὸς βαθείας ἀγάπης πρὸς τὴν πάτριον γῆν» (ὅπως σημειώνει σὲ χαιρετιστήριον ἐγγράφου τοῦ ὁ Σεβ. Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβρόσιος) στολίζουν πολλὰ ἀσπρόμαυρες καὶ ἐγχρωμες φωτογραφίες.

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΒΥΤΟΥΜΑ, ἔκδοση τῆς Ἱ. Μονῆς Βυτουμά, σχῆμα 24,5X21,5, σσ. 28.

Ἐνα λεύκωμα ποὺ ἀσφαλῶς θὰ «ζηλέψουν» πολλὰ ἄλλα Μοναστήρια. Παρὰ τὴ συντομία του, τὰ μεστὰ κείμενα καὶ οἱ φωτογραφίες τοῦ ἀρχιμ. κ. Γεωργίου Στέφα, πρωτοσυγγέλλου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Σταγῶν καὶ Μετεώρων, δίνουν μιὰ ὁλοζώντανη εἰκόνα τῆς Μονῆς Βυτουμά, ποὺ εἶναι εὐρύτερα γνωστὴ «ὡς τὸ Μοναστήρι τῆς καλοσύνης, τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς ἀγάπης», καθὼς σημειώνει στὰ Προλεγόμενα ὁ οἰκεῖος Ἱεράρχης, Σεβ. κ. Σεραφεῖμ. Ἡ Μονή, τοῦ 12ου αἰῶνος, ἀφοῦ πέρασε ἀπὸ πολλὰς φάσεις ἀκμῆς καὶ ἐρημώσεων, ἀναβίωσε τὸ 1952, καὶ μὲ τὴν εὐλογία τῶν διατελεσάντων ἐκτοτε Ἱεραρχῶν καὶ τὸ μόχθο καὶ τὶς προσευχὰς τῆς σημερινῆς ἀδελφότητος τῶν μοναζουσῶν, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῆς ἡγουμένης Εὐφημίας (†) καὶ τῆς σημερινῆς Εὐσεβίας, γνώρισε νέα ἀκμὴ καὶ ἀκτινοβολεῖ στὴν περιοχὴ καὶ πέραν αὐτῆς.

Ἡ καλλιτεχνικότερη ἔκδοση ἐγίνε ἐξ ὁλοκλήρου στὰ Τρίκαλα (Τυπογρ. Θρ. Βογιατζόγλου, στοιχειοθεσία καὶ ἐπιμέλεια Λαυρ. Ντετζιόρτζιο, ἐπεξεργασία φιλμς Chroma - Λάρισα).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ